

Työeläkelaitoksille

ETA-SOPIMUKSEN VOIMAANTULO

Tasavallan presidentti vahvisti 11.12.1992 lait, joiden perusteella Euroopan talousalueen muodostamista koskeva sopimus eli ETA-sopimus tuli Suomen osalta lopullisesti vahvistetuksi. Eläketurvakeskus on kirjeellään 30.7.1992 toimittanut eläkelaitoksille asiaa koskevan hallituksen esityksen eläketurvaa koskevat osat. Eläketurvan kannalta keskeiset EY-asetukset 1408/71 ja 574/72 löytyvät myös Finlexin FCEL-tietokannasta englannin kielisinä. Suomen kielisinä ne ovat lähi aikoina tulossa FEYD-tietokantaan.

ETA-sopimuksen voimaantulo kuitenkin lykkääntyy vuoden vaihteesta Sveitsin kansanäänestyksen kielteisen tuloksen takia. ETA-sopimuksen voimaantulon ajankohta on toistaiseksi auki. Eläketurvakeskus seuraa tilanteen kehittymistä ja tiedottaa voimaantulosta sekä toimittaa tarvittavat säädöstekstit myöhemmin erikseen.

ETA- sopimuksen vaikutukset työeläkkeisiin

Sosiaaliturvan alueella ETA-sopimus merkitsee asiallisesti monenkeskisen sosiaaliturvasopimuksen syntyä Suomen ja muiden ETA-maiden välille.

Sopimuksen pääperiaatteet noudattelevat Suomen aiemmin solmimien sosiaaliturvasopimusten periaatteita. Sopimuksen hallinnointi on kuitenkin järjestetty aiemmasta poiketen. Lisäksi asioiden säännöstäminen on sopimuksessa poikkeuksellisen yksityiskohtaista, mikä ei ole voinut olla vaikuttamatta myös soveltamishjeisiin.

Tämä yleiskirje lähetetään jo nyt, jotta eläkelaitokset voisivat alustavasti valmistautua ETA- sopimuksen toimeenpanoon. Kansiossa nimeltä "ETA:n soveltaminen." oleva yleiskirje sisältää yleisohjeet ETA-sopimuksen toimeenpanosta työeläkejärjestelmässä. Ohjeet on laadittu olettaen, että työeläke- ja kansaneläkejärjestelmässä on käytössä yhteiset hakemuslomakkeet ETA- sopimuksen voimaantuloon mennessä. - Tietoliikennettä ja vastuunjakoja koskevat ohjeet

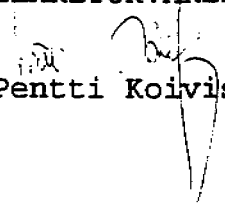
Lakiosasto ja
Suunnittelu- ja laskentaosasto

16.12.1992

toimitetaan kansioon myöhemmin. Muita täydentäviä ohjeita ETK toimittaa tarpeen mukaan.

ETK seuraa myös lainsäädännön ja soveltamiskäytännön muutoksia ja toimittaa niiden edellyttämät uudet soveltamisohjeet kansioon liitettäväksi. ETK:n tavoitteena on siten pitää kansioon toimitettavat ETA:n soveltamisohjeet myös jatkossa ajan tasalla. Jo nyt on syytä todeta, että eläkkeen määräytymistä koskeviin säännöksiin on EY:n piirissä tullut voimaan muutoksia 1.6.1992. Ne eivät sisälly nyt hyväksytyyn ETA-sopimukseen, mutta tullevat aikanaan sovellettaviksi kaikissa ETA-maissa.

ELÄKETURVAKESKUS

Pentti Koivisto
Martti Hännikäinen

Lakiosasto ja
Suunnittelu- ja laskentaosasto

16.12.1992

SISÄLLYSLUETTELO

1. YLEISTÄ	1
1.1. Suhde kansalliseen lakiin ja aikaisempiin sosia-	
aalityrvasopimukseen	1
1.2. Sosiaalityrvan periaatteet	2
1.3. Asetuksen 1408/71 soveltamisala	3
1.4. Henkilöpiiri	5
1.5. ETA-Organisaatio	6
1.5.1. ETAn neuvosto	6
1.5.2. ETAn sekakomitea	6
1.5.3. EFTAn valvontaviranomainen ja tuomi-	
oistuin	6
1.5.4. Konsultatiivinen komitea	7
1.5.5. Pysyvä komitea	8
1.5.6. Parlamentaarinen sekakomitea eli	
parlamentaarikkokomitea	8
1.6. Käytettävät kielet	8
2. VAKUUTTAMISTA KOSKEVAT SÄÄNNÖT	9
2.1. Yhden ETA-maan lainsäädännön piiriin kuulumisen	
periaate - Työskentelymaan periaate pääpe-	
riaatteena	9
2.2. Poikkeukset työskentelymaan periaatteesta ja	
muut erityismääräykset	9
2.2.1. Lähetetyt työntekijät	9
2.2.2. Merimiehet	10
2.2.3. Valtion palveluksessa olevat lähete-	
tyt työntekijät, virkamiehet ja	
heihin rinnastettavat	10
2.2.4. Diplomaatti- ja konsuliedustustojen	
asemamaasta palvelukseen otettu	
henkilöstö, edustustoissa työsken-	
televien lähetettyjen palvelijat,	
EY:n palveluksessa oleva avustava	
henkilökunta	11
2.2.5. Ase- ja siviilipalveluksessa olevat	11
2.2.6. Matkustava henkilökunta, kulje-	
tusyritysten henkilökunta	11
2.2.7. Työskentely kahdessa tai useammassa	
ETA-maassa	11
2.3. Poikkeukset sovellettavaa lainsäädäntöä koske-	
vista säännöksistä (17 art.)	12
2.4. Sovellettavaa lainsäädäntöä koskevat todistuk-	
set ja ilmoitukset	13
2.4.1. Todistukset ja ilmoitukset	13
2.4.2. Todistukset toisesta ETA-maasta Suo-	
meen tuleville työntekijöille ja	
yrittäjille	15
3. ELÄKEHAKEMUSMENETTELY	15
3.1. Hakemuksen tekeminen ja vireilletulo	15

Lakiosasto ja

Suunnittelu- ja laskentaosasto

16.12.1992

3.1.1. Vanhuus-, työkyvyttömyys- ja leskeneläkehakemus	15
3.1.2. Lapseneläkehakemus	16
3.2. Käsittelylaitos	16
3.3. Työeläkejärjestelmän oma palvelupiste	17
3.3.1. Hakemuksen käsittely	17
3.3.2. Eläketurvakeskuksen toimenpiteet	18
3.3.3. Tiedot eläkkeen pro rata-laskentaa varten	19
3.4. Kansaneläkelaitoksen paikallistoimisto hakemuksen vastaanottajana	19
3.5. Toisen ETA-maan laitos käsittelylaitoksena	20
3.6. Menettely haettaessa lapseneläkettä	21
3.6.1. Lapsi asuu Suomessa	21
3.6.2. Lapsi asuu jossain muussa ETA-maassa kuin Suomessa	22
3.7. ETA - Käsittelylaitokset	23
4. ETA-SOPIMUKSEN VAIKUTUS TYÖELÄKKEIDEN LASKEMISEEN	24
4.1. Johdanto	24
4.2. Eläkkeiden laskeminen	24
4.3. Eläkkeiden myöntäminen ja maksaminen	28
4.4. Suomen eri työeläkejärjestelmistä yhdistetty teoreettinen eläke	28
4.5. Yhteensovituksen huomioonottaminen ETA-säännöksiä sovellettaessa	33
4.5.1. ETA-säännöksiä soveltaen laskettu kansallisen lainsäädännön mukainen eläke	33
4.5.2. Teoreettinen eläke, pro rata-eläke	34
4.6. Eläkesovituksen tekeminen leskeneläkkeeseen	35
4.7. Lesken- ja lapseneläkkeen laskeminen	35
4.8. Yksityisen sektorin pro rata-eläkkeen jakaminen eri lakien mukaisesti osiin	40
4.9. Esimerkkejä	42
5. ELÄKEPÄÄTÖS, MUUTOKSENHAKU, MUUTOKSET ELÄKKEESSÄ	60
5.1. Eläkkeen maksaminen väliaikaisesti	60
5.2. Eläkepäätöksen antaminen tiedoksi	60
5.2.1. Hylkäävä päätös työkyvyttömyyseläkehakemukseen	60
5.3. Muutoksenhaku	60
5.4. Muutokset myönnettyssä eläkkeessä	61
6. ELÄKKEEN MAKSAMINEN	61
6.1. Maksaminen ETA-maihin	61
6.2. Maksaminen kolmansiin maihin	62
6.3. Aiheettomasti maksetun eläkkeen takaisin periminen	62
6.3.1. Suomen työeläkelaitos on maksanut eläkettä aiheettomasti	62
6.3.2. ETA-maan laitos on maksanut eläkettä tai muuta etuutta aiheettomasti	63

Lakiosasto ja
Suunnittelu- ja laskentaosasto

16.12.1992

7. VOIMAANTULOSÄÄNNÖKSET	63
7.1. Tapaukset, joissa eläke korottuu	65
7.2. Tapaukset, joissa eläkkeiden yhteismäärä ei ko- hoa.	66

Lakiosasto ja
Suunnittelu- ja laskentaosasto

16.12.1992

ETA-SANASTOON KUULUVIA KÄSITTEITÄ

EEA	European Economic Area, Euroopan talous- alue(ETA)
EFTA	European Free Trade Association, Euroopan vapaakauppaliitto. Jäsenvaltiot: Islanti, Itävalta, Liechtenstein, Norja, Ruotsi, Suomi, Sveitsi
EFTA Surveillance Authority, ESA	EFTAn valvontaelin
Eksportointi	Etuuksien maastavienti
ETA	Euroopan talousalue. EY:n ja EFTAn yhteinen talousjärjestys.
EU	Euroopan unioni. Maastrichtin sopimuksen perusteella perustettava Euroopan yhteisö- jen maiden välinen liitto. Sen tarkoituk- sena on toteuttaa sekä poliittinen liitto että talous- ja rahaliitto. Tämä merkitsee mm. yhteistä ulko- ja turvallisuuspoli- tiikkaa, yhteistyötä sisä- ja oikeusasiois- sa sekä asteittaista etenemistä kohti jä- senmaiden talouspolitiikan yhtenäistämistä, yhteisen keskuspankin perustamista ja yh- teisen rahan käyttöönottoa.
Euroopan yhteisö (EY)	European Community (EC). Käytetään tarkoit- tamaan Euroopan talousyhteisöä. Kun yleis- kirjeessä puhutaan EY:n asetuksista, tar- koitetaan Euroopan talousyhteisön ase- tuksia. Yleiskirjeessä tarkoitetaan kuiten- kin Euroopan yhteisöllä myös Euroopan ta- lousyhteisöä ja Hiili- ja teräsyhteisöä sekä niiden jäsenvaltioita yhdessä. Nämä ovat EFTA-maiden ohella ETA-sopimuksen osa- puolet. Sikäli kuin erolla on merkitystä, asiayhteydestä käy ilmi, mitä kulloinkin tarkoitetaan. Lyhenne on kaikissa tapauk- sissa EY.
Euroopan yhteisöt (EY), European Communities (EC)	Euroopan talousyhteisö (European Economic Community, EEC, perustamissopimus Rooman sopimus v.1957), Hiili- ja teräsyhteisö (perustamissopimus v. 1951), Atomiennergia- yhteisö (perustamissopimus v. 1957).

Lakiosasto ja
Suunnittelu- ja laskentaosasto

16.12.1992

Jäsenmaat: Alankomaat, Belgia, Espanja, Irlanti, Iso-Britannia, Italia, Kreikka, Luxemburg, Portugali, Ranska, Saksa, Tanska.

European Court of
Justice

EY:n tuomioistuin

Eurooppaoikeus

Euroopan yhteisöjen oikeusjärjestys. Primäärinen eurooppaoikeus: Euroopan yhteisöjen perusasiakirjat eli yhteisöjen perustamissopimukset, Brysselin fuusiosopimus 1965, Luxemburgin budjettisopimus 1970, toinen budjettisopimus 1975, uusien jäsenmaiden liittymissopimukset (Yhdistynyt Kuningaskunta, Irlanti ja Tanska 1972, Kreikka 1981, Portugali ja Espanja 1985), Euroopan yhtenäisyysasiakirja (Single European Act) 1987 sekä Maastrichtin sopimus 1992. Sekundäärinen eurooppaoikeus: asetukset, direktiivit, päätökset yms.

Geneven pakolaissopimus

Genevessä vuonna 1951 allekirjoitettu pakolaisten oikeusasemaa koskeva yleissopimus

Jälkeen jäänyt

Henkilö, joka sovellettavan lainsäädännön mukaan on oikeutettu etuuksiin kuoleman johdosta.

Pro rata-eläke

Sama suhteellinen osuus teoreettisesta eläkkeestä kuin ko. ETA-maan eläkelakien alainen eläkkeeseen oikeuttava todellinen palvelusaika on eri ETA-maiden yhteenlasketusta todellisesta palvelusajasta. Ks. kohta 4.2.

Ratifioiminen

Kansainvälinen sopimus otetaan osaksi valtion oikeusjärjestystä joko ratifioimalla tai hyväksymällä sopimus valtiosta riippuen. Oikeusvaikutukset ovat kummankin menettelyn kohdalla samat. Ratifioiminen on juhlallisempi menettely. ETA-sopimuksen osapuolet joko hyväksyvät tai ratifioivat ETA-sopimuksen. Suomi ratifioi.

Rooman sopimus

Sopimus, jolla Euroopan talousyhteisö perustettiin vuonna 1957. Periaate: tavaroiden, henkilöiden, palvelujen ja pääomien vapaa liikkuvuus jäsenvaltiosta toiseen.

Teoreettinen eläke

Eläkkeen laskennassa pro rata-eläkkeen pohjaksi laskettava eläkkeen määrä. Lasetaan kuten kansallinen eläke, mutta muiden

Lakiosasto ja
Suunnittelu- ja laskentaosasto

16.12.1992

ETA-maiden vakuutuskaudet otetaan mukaan.
ks. kohta 4.2.

Valtioton henkilö

Valtiottomien henkilöiden oikeusasemaa koskevan vuoden 1954 New Yorkin yleissopimuksen tarkoittama henkilö.

Lakiosasto ja
Suunnittelu- ja laskentaosasto

16.12.1992

ETA - SOPIMUKSEN SOSIAALITURVASÄÄNNÖSTEN VAIKUTUKSET TYÖELÄKKEISIIN

1. YLEISTÄ

Euroopan talousyhteisön (EY), Euroopan hiili- ja teräsyhteisön, näiden yhteisöjen jäsenvaltioiden ja Euroopan vapaakauppaliiton (EFTA) jäsenvaltioiden välillä tulee voimaan Euroopan talousaluetta (ETA) koskeva sopimus 1.1.1993, jos kaikki sopimuspuolet ovat tallettaneet sopimuksen edellyttämällä tavalla ratifioimis- ja hyväksymiskirjansa ennen sitä.

ETA-sopimuksen tarkoituksena on luoda yhtenäinen Euroopan talousalue toteuttamalla neljä vapautta eli tavaroiden, henkilöiden, palveluiden ja pääomien vapaa liikkuvuus yhtä täydellisesti kuin ne toteutetaan EY:ssä sen sisämarkkinaohjelman mukaisesti vuoden 1992 loppuun mennessä.

ETA-sopimuksen muodostavat pääsopimus, sopimuksen pöytäkirjat ja liitteet sekä ne EY:n säädökset, joihin viitataan sopimuksen liitteissä. Sosiaaliturvaa koskee asetus 1408/71 sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä sekä sen täytäntöönpanoasetus 574/72.

Ulkoasiainministeriö on julkaissut kolme nidettä käsiteltävän teoksen nimellä "Sopimus Euroopan talousalueesta sekä siihen liittyvät muut sopimukset". Sitä samoin kuin hallituksen 17 niteistä ETA-esitystä no 95/92 voi tilata valtion painatuskeskuksesta. Hallituksen esityksen niteessä I on asetusten 1408/71 ja 574/72 selostukset ja niteessä VI asetusten artikkelit. Asetusten tekstit ja selostukset ovat myös Eläketurvakeskuksen työeläkelaitoksille lähettämässä, 31.7.1992 päivätyssä yleiskirjeessä.

1.1. Suhde kansalliseen lakiin ja aikaisempiin sosiaaliturvasopimuksiin

Asetukset 1408/71 ja 574/72 muodostavat eri maiden sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamisen järjestelmän, joka asiallisesti vastaa monenvälistä sosiaaliturvasopimusta. Asetusten määräykset syrjäyttävät niiden kanssa ristiriidassa olevat kansallisen lain säännökset.

Asetus 1408 korvaa henkilöitä ja asioita koskevan soveltamisalansa osalta kaikki kahdenväliset ja muut sosiaaliturvasopimukset. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että pohjoismainen sosiaaliturvasopimus (SopS 81/81) ja

Lakiosasto ja
Suunnittelu- ja laskentaosasto

16.12.1992

Suomen ETA-maiden kanssa tekemät kahdenväliset sosiaaliturvasopimukset korvautuvat suurimmalta osin. Asetus rajoittuu henkilöpiirin osalta jäsenvaltion kansalaisiin, pakolaisiin ja valtiottomiin. Useimmat Suomen tekemät sopimukset koskevat myös kolmansien valtioiden kansalaisia.

Jos jäsenvaltiot haluavat jättää vanhoista sosiaaliturvasopimuksistaan määräyksiä voimaan, nämä määräykset on ilmoitettava asetuksen 1408 liitteessä III. Suomi on ilmoittanut liitteeseen kahdenkeskisten sopimusten määräyksiä, jotka koskevat etuuksien maksamista kolmansiin maihin ja kolmansien maiden vakuutuskausien huomiioon ottamista tietyissä tapauksissa. Näin sosiaaliturvan koordinointi ulottuu osittain myös tilanteisiin, joissa henkilö on muuttanut ETA-alueen ulkopuolelle. Pohjoismaisesta sopimuksesta on ilmoitettu 14 artiklan 4 kohta, joka koskee sairaankuljetuskustannusten osittaista korvaamista.

EY-tuomioistuimen päätöksen (227/89, Rönfeldt) mukaan oli kuitenkin kahdenvälisen sosiaaliturvasopimuksen määräystä sovellettava sen johtaessa työntekijän kannalta edullisempaan lopputulokseen, vaikka määräystä ei ollut ilmoitettu asetuksen 1408 liitteeseen III. Päätös poikkeaa tuomioistuimen aiemmasta vakiintuneesta tulkinnasta. Edullisuusvertailun välttämiseksi sosiaaliturvasopimukset joko uusitaan tai valtiot sopivat keskenään erillisellä sopimuksella tai noottienvaihdolla nimenomaisesti, että asetukset syrjäyttää sosiaaliturvasopimuksen päällekkäisyystapauksissa. Tähän mennessä Suomen solmimista sopimuksista on uusittu pohjoismainen, Saksan ja Ison-Britannian sopimus. Useimpien muiden maiden kanssa tulee kysymykseen noottienvaihto.

Pohjoismainen sopimus on tarkoitettu tulemaan voimaan samanaikaisesti ETA-sopimuksen kanssa.

1.2. Sosiaaliturvan periaatteet

ETA-sopimuksen 29 artiklan mukaan sopimuspuolet sitoutuvat turvaamaan työntekijöiden ja itsenäisten ammatinharjoittajien liikkuvuuden toteuttamiseksi sen, että oikeuden saamiseksi etuuteen ja sen säilyttämiseksi sekä etuuden määrän laskemiseksi maiden lainsäädännön mukaan huomioon otettavat kaudet lasketaan yhteen. Samoin sopimuspuolet sitoutuvat maksamaan etuudet myös etuuden myöntömaan ulkopuolelle ETA-alueella.

Rooman sopimuksen 51 artikla sisältää periaatteen, jonka mukaan työvoiman on voitava liikkua vapaasti jäsenvaltiosta toiseen. Tämän pohjalta ETA-sopimuksen artiklassa 29 määrätään periaatteista, joiden mukaan eri jäsenval-

Lakiosasto ja
Suunnittelu- ja laskentaosasto

16.12.1992

tioista myönnettävät sosiaaliturvaetuudet yhteensovitetaan.

Tämän periaatteen täyttämiseksi on säädetty asetukset 1408/71 ja 574/72. Nämä asetukset ovat niitä EY:ssä voimassaolevia asetuksia, joihin ETA-sopimuksen sosiaaliturvaa koskevassa liitteessä VI viitataan ja joita siis sosiaaliturvan osalta noudatetaan ETA-sopimuksen tultua voimaan.

Asetuksella 1408 turvataan se, että työntekijä ja itsenäinen ammatinharjoittaja kuuluu liikkueessaan sopimusvaltioiden alueella vain yhden, yleensä työskentelyvaltion sosiaaliturvalainsäädännön piiriin. Etuudet myönnetään yleensä tämän jäsenvaltion lainsäädännön mukaisina ja kustannuksella. Näin estetään päällekkäisten etuuksien synty.

Asetuksessa 1408 on omaksuttu yhdenvertaisen kohtelun periaate. Toisen sopimuspuolen kansalaisille taataan samat oikeudet ja asetetaan samat velvoitteet kuin valtion omille kansalaisille vaikka kansallinen lainsäädäntö edellyttäisi kansalaisuutta.

Kun ratkaistaan, onko henkilö kuulunut sopimusvaltion lainsäädännön piiriin riittävän kauan, jotta hänelle voisi syntyä oikeus etuuksiin tuon valtion lain mukaan, otetaan tarvittaessa myös toisessa sopimusvaltiossa täytetyt vakuutuskaudet huomioon.

Asetuksessa on myös säännökset siitä, miten vakuutuskausien tai vastaavien kausien pituuden perusteella määräytyvät etuudet lasketaan silloin, kun etuuksia on ansaittu useamman valtion lainsäädäntöjen piirissä. Esimerkiksi eläkkeet määräytyvät yleisesti vakuutuskausien perusteella.

Vapaan liikkumisen esteiden poistamiseksi asetukseen sisältyvät myös säännökset myönnettyjen etuuksien vapaasta maastaviennistä. Myönnettyä etuutta ei saa yleensä lakkauttaa, keskeyttää tai etuuden määrää vähentää pelkästään sen vuoksi, että etuuden saaja muuttaa pois etuuden myöntäneen valtion alueelta toiseen jäsenvaltioon.

1.3. Asetuksen 1408/71 soveltamisala

Asetuksen 1408 4 artiklassa säädetään asetuksen soveltamisalaan kuuluvasta sosiaaliturvalainsäädännöstä. Artiklassa luetellaan seuraavat sosiaaliturvan alat:

a) sairaus- ja äitiysetuudet

Lakiosasto ja
Suunnittelu- ja laskentaosasto

16.12.1992

- b) työkyvyttömyysetuudet, mukaan lukien ne, joiden tarkoituksena on ansiokyvyn ylläpitäminen tai parantaminen
- c) vanhuusetuudet
- d) jälkeen jääneiden etuudet
- e) työtapaturma- ja ammattitautietuudet
- f) kuolemantapauksen johdosta annettavat avustukset
- g) työttömyysetuudet
- h) perhe-etuudet

Suomessa sairaus- ja äitiysetuuksiin luetaan sairausvakuutusjärjestelmän lisäksi myös koko julkinen terveydenhuoltojärjestelmä.

Työkyvyttömyysetuuksiin kuuluvat mm. kansaneläke- ja työeläkejärjestelmän työkyvyttömyyseläkkeet, niihin liittyvät muut etuudet sekä eri lakien perusteella annettava kuntoutus.

Vanhuusetuuksiin kuuluvat kansaneläke- ja työeläkejärjestelmän vanhuuseläkkeet sekä työttömyys- ja osa-aika-eläke.

Jälkeen jääneiden etuuksiin kuuluvat perhe-eläkkeet.

Työtapaturma- ja ammattitautietuuksiin kuuluvat työtapaturma- ja ammattitautilainsäädännön mukaiset korvaukset sekä tähän lainsäädäntöön liittyvä kuntoutus.

Suomessa maksetaan kuolemantapauksen vuoksi avustuksia kansaneläke- ja tapaturmavakuutuslain perusteella.

Työttömyysetuudet tarkoittavat sekä työttömyysturvalain mukaisen perusturvan että ansioperusteisen turvan työttömyysetuuksia.

Perhe-etuuksia ovat lapsilisä ja lapsen hoitotuki.

Suomalaisen työeläketurvan osalta asetus koskee yksityisen ja julkisen sektorin työeläkkeitä. Asetusta sovelletaan pääsäännön mukaan myös TEL:n 11 §:n, YEL:n 11 §:n ja MYEL:n 11 §:n mukaisiin vapaaehtoisiin lisäetuihin ja julkisen sektorin lisäeläketurvaan. Eläkkeen laskennassa lisäetuja ja lisäeläketurvaa ei kuitenkaan oteta huomioon. Ks jäljempänä kohta 4.4. Asetus koskee TEL:n osalta myös luottamustoimia.

Lakiosasto ja
Suunnittelu- ja laskentaosasto

16.12.1992

1.4. Henkilöpiiri

Asetus 1408/71 koskee sellaista ETA-maan kansalaista tai ETA-maassa asuvaa pakolaista tai valtiotonta henkilöä, johon vakuutettuna työntekijänä tai yrittäjänä sovelletaan yhden tai useamman ETA-maan lainsäädäntöä. Työeläkkeiden osalta asetusta sovelletaan silloin, kun henkilö kuuluu yhden tai useamman ETA-maan työeläkelainsäädännön piiriin.

Pakolaisen kuuluminen asetuksen soveltamispiiriin edellyttää lisäksi, että hänet on jossakin ETA-maassa hyväksytty pakolaiseksi, jota tarkoitetaan pakolaisen oikeusasemaa koskevassa Geneven yleissopimuksessa vuodelta 1951. Valtiottomalla henkilöllä tarkoitetaan valtiottomien henkilöiden oikeusasemaa koskevan vuoden 1954 New Yorkin yleissopimuksen tarkoittamaa henkilöä.

Asetuksen henkilöpiiriin kuuluvat esimerkiksi seuraavat henkilöt:

Saksassa työskentelevä Suomen kansalainen ja Suomessa työskentelevä Saksan kansalainen.

Suomeen pakolaiseksi otettu ja täällä työskennellyt Vietnamin kansalainen siirtyy Islantiin työskentelemään.

Henkilön kuuluessa edellä sanotun mukaisesti asetuksen soveltamispiiriin, asetus koskee myös hänen perheenjäseniään ja jälkeensä jääneitä näiden kansalaisuudesta riippumatta.

Esimerkki: Suomeen pakolaiseksi hyväksytyn ja täällä sekä muussa ETA-maassa työskennelleen Vietnamin pakolaisen korealainen leski voi saada perhe-eläkettä Suomesta asetuksen 1408 mukaisesti.

Vaikka itse työntekijä tai yrittäjä ei olisikaan ETA-maan kansalainen, valtioton eikä pakolainen, asetus koskee kuitenkin hänen jälkeensä jääneitä, jos he ovat joko ETA-maan kansalaisia tai sellaisia edellä mainittujen yleissopimusten mukaisia pakolaisia tai valtiottomia henkilöitä, jotka asuvat jossakin ETA-maassa. Tässä tapauksessa asetus ei koske perheenjäseniä, mikä tarkoittaa sitä, että kysymykseen tulevat vain kuoleman johdosta myönnettävät etuudet.

Esimerkki: Suomessa ja muussa ETA-maassa työskennelleen japanilaisen kreikkalainen leski voi saada perhe-eläkettä Suomesta asetuksen 1408 mukaisesti.

Asetuksen henkilöpiiriin kuuluu myös virkamies tai henkilö, jota häneen sovellettavan ETA-maan lainsäädännön

Lakiosasto ja
Suunnittelu- ja laskentaosasto

16.12.1992

mukaan pidetään virkamiehenä. Suomessa tällä tarkoitetaan VEL:n, KVTEL:n ja muiden julkisen sektorin työeläkelakien piiriin kuuluvia henkilöitä.

Esimerkki: Suomessa VEL:n piirissä työskentelevä itävaltalainen.

Pääsäännön mukaan työskentely jossakin ETA-maassa tuo oikeuden myös asumiseen perustuviin etuuksiin ko. maasta. Tämä koskee myös työntekijää tai yrittäjää, joka ei asu siinä maassa, jossa hän työskentelee.

Työntekijän tai yrittäjän aseman saavuttanut henkilö säilyttää tämän aseman erilaisissa tilanteissa myöhemmin esimerkiksi lopettaessaan työnteon ja ryhtyessään opiskelemaan tai joutuessaan työttömäksi.

Työntekijän käsite on yhteisökäsite, jota on tulkittava laajasti. Sen tulkinta ei voi vaihdella jäsenvaltiosta toiseen. Käsite on laajennettu koskemaan myös muita henkilöitä kuin pelkästään niitä, jotka kysymyksessä olevana hetkenä työskentelevät työsuhteessa. Sama koskee vastaavasti yrittäjää.

1.5. ETA-Organisaatio

ETAn elimiä ovat ETAn neuvosto, ETA-sekakomitea, EFTA-valvontaelin, ETAn konsultatiivinen komitea, parlamentaarikkokomitea ja pysyvä komitea.

1.5.1. ETAn neuvosto

ETAn neuvosto on ylin, poliittinen foorumi, joka muodostuu EY:n neuvoston (ns. ministerineuvosto) ja komission jäsenistä sekä EFTAn ministereistä.

1.5.2. ETAn sekakomitea

ETAn sekakomitea koostuu EY:n komission ja EFTA-valtioiden edustajista. Tehtävänä on huolehtia sopimuksen tehokkaasta täytäntöönpanosta ja toiminnasta sekä vastata ETA-päätöksenteosta mm. ETA-sopimuksen soveltamista koskevista asioista. Uudet ETA-säännöt annetaan sekakomitean päätöksinä, joiden synty edellyttää yksimielisyyttä ETAn ja EFTAn kesken. Koska myöskään EFTAn sisällä ei tehdä enemmistöpäätöksiä, jokainen EFTA-valtio voi muodollisesti estää uuden ETA-säännön hyväksymisen.

1.5.3. EFTAn valvontaviranomainen ja tuomioistuin

EFTA-valtiot ovat tehneet erillisen sopimuksen valvontaviranomaisen ja tuomioistuimen perustamisesta.

Lakiosasto ja
Suunnittelu- ja laskentaosasto

16.12.1992

EFTAn valvontaviranomaisen tehtävänä on huolehtia, että EFTA-valtiot noudattavat ETA-sopimusta. EFTA-tuomioistuimien ratkaisee riitoja EFTAn sisällä.

EFTA-tuomioistuimien

- käsittelee kanteet, jotka liittyvät EFTA-valtioita koskevaan valvontamenettelyyn,
- ratkaisee valitukset, jotka koskevat EFTAn valvontaviranomaisen kilpailuasioissa tekemiä päätöksiä ja
- ratkaisee kahden tai useamman EFTA-valtion väliset riidat

EFTA-tuomioistuimien ratkaisee riitoja EFTAn sisällä. ETAn tasoiset asiat voidaan viedä ETA-sekakomiteaan, jonka päätöksestä voi hakea muutosta EY-tuomioistuimelta.

EY-tuomioistuimen tärkein tehtävä on Eurooppaoikeuden noudattamisen sekä yhtenäisen tulkinnan turvaaminen. Keskeinen tehtävä tämän toteuttamiseksi on EY:n toimielinten laillisuuden valvonnan ohella ennakkopäätösmentely, jolla pyritään takaamaan eurooppaoikeuden yhtenäisen tulkinta eri jäsenvaltioissa. Tuomioistuimien on oikeutta luova elin, jota sitoo ainoastaan Rooman sopimus ja Euroopan yhteisöjen muut perusasiakirjat.

Kansalliset tuomioistuimet voivat esittää ennakkopäätöspyyntöjä eurooppaoikeuden eli Euroopan yhteisöjen oikeusjärjestyksen tulkinnasta. Käytännössä suurin osa ennakkopäätöksistä koskeekin eurooppaoikeuden tulkintaa. Kansallisten tuomioistuinten yhteistyö EY-tuomioistuimen kanssa on muuttunut yhä kiinteämmäksi ja vastaavasti EY-tuomioistuimen tulkinta- ja vaikutusvalta kansallisella tasolla on merkittävästi kasvanut.

Lisäksi kansalliset tuomioistuimet voivat pyytää ennakkopäätöksiä eurooppaoikeuteen kuuluvien asetusten, direktiivien, päätösten ym. pätevydestä. Pätevyys voidaan ottaa tutkittavaksi mistään määräajoista riippumatta.

1.5.4. Konsultatiivinen komitea

Konsultatiivinen komitea on EY:n talous- ja sosiaalikomitean ja muiden työmarkkinaosapuolia edustavien toimielinten sekä EFTA-valtioiden vastaavien toimielinten välisen yhteistyöelin. Sen avulla jäsenet pyrkivät lisäämään tietoa ETAn taloudellisista ja sosiaalisista näkökohdista sekä ETAa koskevasta eduista. Komitea voi ilmaista kantansa kertomuksina tai päätöslauselmina.

Lakiosasto ja
Suunnittelu- ja laskentaosasto

16.12.1992

1.5.5. Pysyvä komitea

Pysyvä komitea suorittaa EFTA-valtioiden keskuudessa tehtävät, jotka liittyvät päätöksentekoon, hallintoon ja hallinnointiin sekä neuvotteluihin. EFTA-valtiot neuvottelevat pysyvässä komiteassa, kun se on aiheellista, tehdäksään päätökset ETAn neuvostossa ja ETAn sekakomiteassa. Lisäksi komitea mm. toimii tiedonvälittäjänä EY:n ja EFTAn välillä.

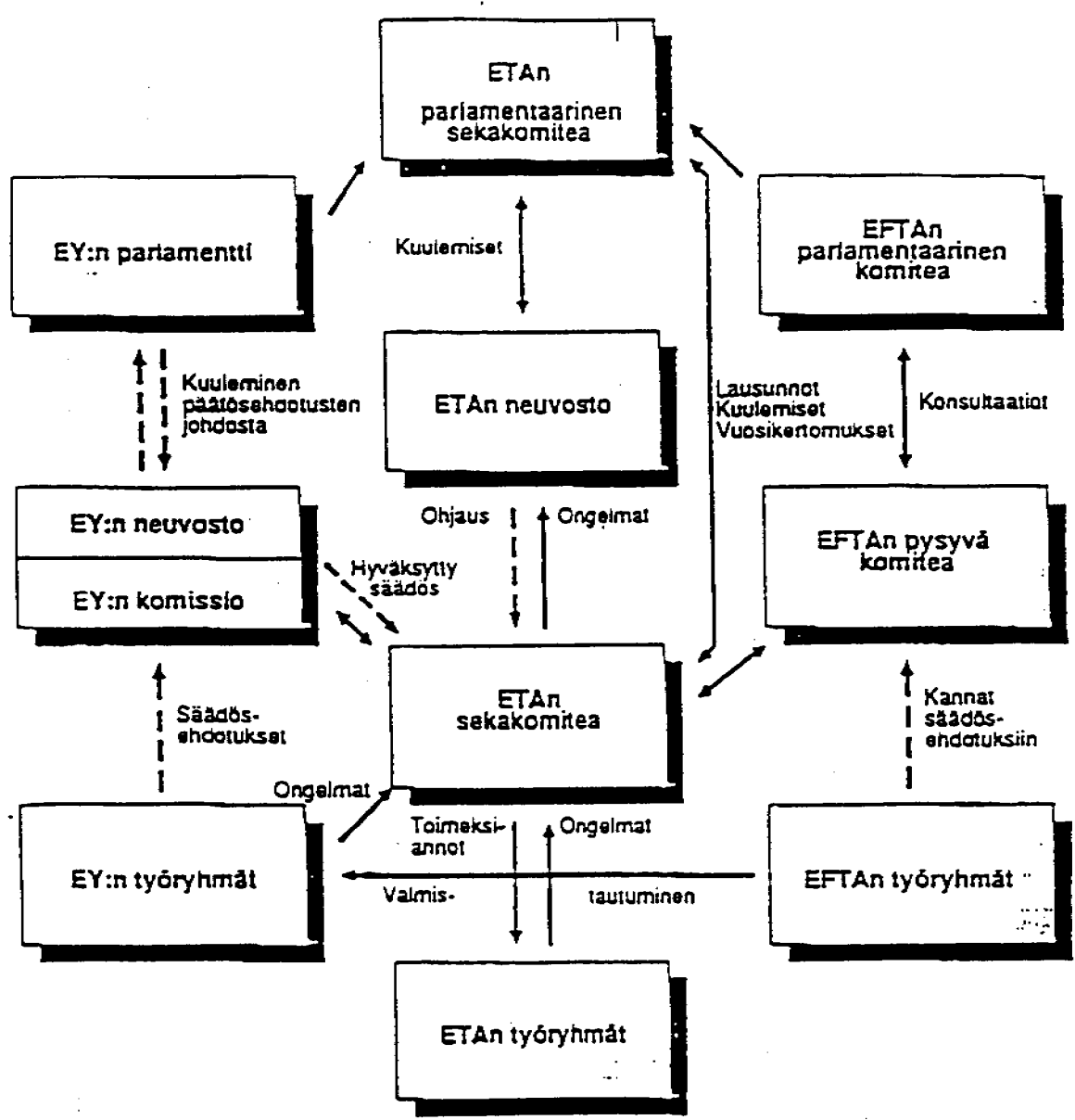
1.5.6. Parlamentaarinen sekakomitea eli parlamentaarikkokomitea

Parlamentaarikkokomiteassa on jäseninä EY:n parlamentin jäseniä ja EFTA-valtioiden kansanedustajia. Komitean tehtävä on riittäväällä vuorovaikutuksella edistää EY:n ja EFTA-maiden yhteisymmärrystä ETA-asioissa. Komitea voi ilmaista kantansa kertomuksina tai päätöslauselmina. Se tutkii erityisesti ETAn sekakomitean laatiman vuosikertomuksen.

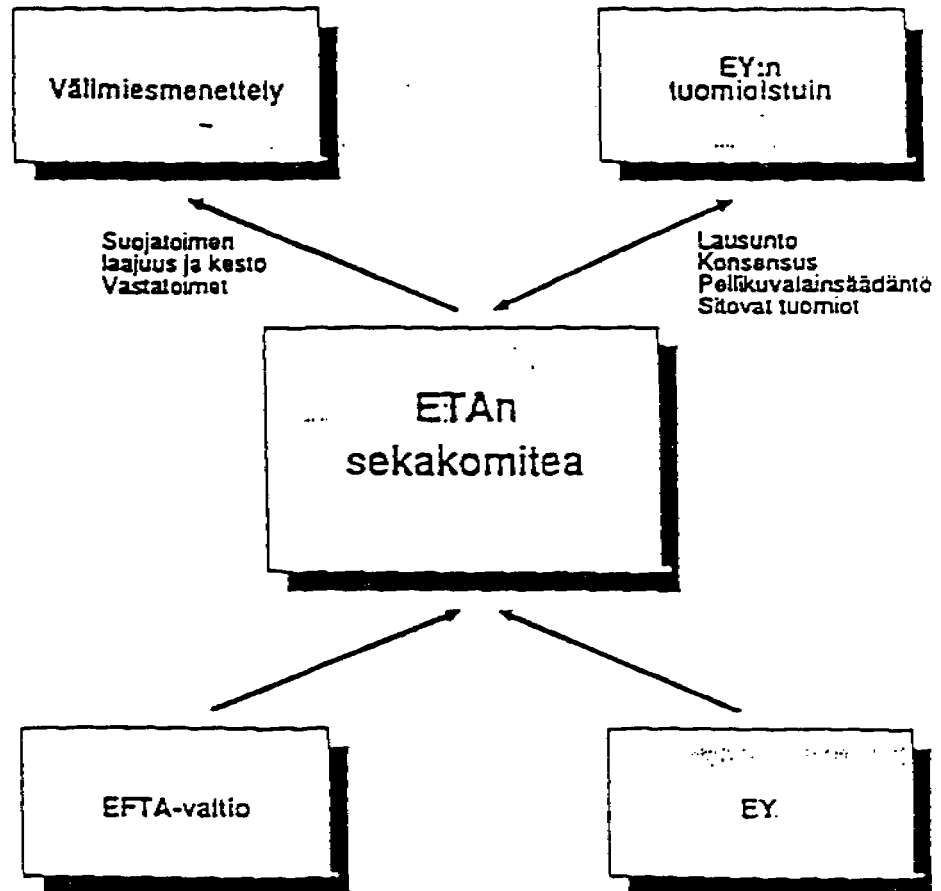
1.6. Käytettävät kielet

EY:ssä on käytössä yhdeksän virallista kieltä. ETAn piirissä ei ole vielä sovittu käytettävistä kielistä.

EY:n, ETAn ja EFTAn instituutioiden keskinäinen suhde

Riidat EFTA-valtion ja EY:n kesken

Lakiosasto ja
Suunnittelu- ja laskentaosasto

16.12.1992

2. VAKUUTTAMISTA KOSKEVAT SÄÄNNÖT

Tässä yleiskirjeen osassa selvitetään, minkä maan lainsäädäntö ETA-tilanteissa tulee sovellettavaksi. Vaikka työskentelymaan periaate on hallitseva, siitä on poikkeuksia. Niistä keskeiset koskevat ns. lähetettyjä työntekijöitä. Joissakin tapauksissa työntekijän asuinmaalla on merkitystä, joissakin taas työnantajan kotipaikka on ratkaiseva vakuuttamisen kannalta.

2.1. Yhden ETA-maan lainsäädännön piiriin kuulumisen periaate - Työskentelymaan periaate pääperiaatteena

Asetuksen 1408/71 vakuuttamista koskevien säännösten avulla turvataan työntekijän tai yrittäjän kuuluminen jonkin ETA-maan sosiaaliturvalainsäädännön piiriin. (13 artikla, 1 kohta). Tämä tarkoittaa sitä, että vakuutusmaksut maksetaan ja etuudet saadaan kulloinkin vain yhden ETA-maan lainsäädännön mukaan.

Etuudet määräytyvät normaalitilanteessa sen valtion lainsäädännön mukaan, missä työntekijä tai yrittäjä tekee ansiotyötä = työskentelymaan periaate. Tämä tarkoittaa sitä, että Suomeen työhön tuleva tulee välittömästi Suomen sosiaaliturvalainsäädännön, siis myös kansaneläke- ja sairausvakuutusjärjestelmän piiriin. Myös lapsilisät voidaan maksaa Suomen lainsäädännön mukaisina, vaikkeivät lapset asuisikaan Suomessa. (13 artikla 2 kohta, a ja b -alakohdat)

2.2. Poikkeukset työskentelymaan periaatteesta ja muut erityismääräykset

2.2.1. Lähetetyt työntekijät (14 artikla, 1 kohta, a ja b -alakohdat)

Jos työntekijä lähetetään työskentelemään tilapäisesti toiseen ETA-maahan, ja työskentelyn ennakoidaan kestävän enintään 12 kuukautta, hän kuuluu edelleen lähtömaan vakuutukseen. Lisäksi edellytetään, että työsuhte lähetettävään työnantajaan säilyy ja ettei työntekijää ole lähetetty sellaisen työntekijän tilalle, jonka työkomennus on päättynyt.

Työntekijää voidaan pitää lähetettynä työntekijänä, vaikka hänet palkataan suoraan lähettämistä varten. Kuitenkin näissä tapauksissa edellytetään, että henkilö on vakuutettuna lähtömaassa ennen työkomennusta. Suomen osalta tämä tarkoittaa sitä, että Suomesta lähetetyn työntekijän täytyy lähtiessään kuulua Suomen sosiaaliva-

Lakiosasto ja
Suunnittelu- ja laskentaosasto

16.12.1992

kuutuksen piiriin. (EY:n hallinnollisen komitean päätös n:o 128)

Jos työskentely kuitenkin ennalta arvaamattomista syistä kestää yli 12 kuukautta, työntekijä voi kuulua edelleen enintään toiset 12 kuukautta lähettäjämaan lainsäädännön piiriin. Tällöin edellytetään kuitenkin asianomaisten viranomaisten tai toimielinten suostumusta. Työnantajan on tehtävä jatkoaikaa koskeva hakemus hyvissä ajoin ennen ensimmäisen lähettämisaajan päättymistä.

Lähetettyjä työntekijöitä koskevia sääntöjä sovelletaan myös yrittäjiin, jotka lähtevät tilapäisesti ulkomaille. Yrittäjällä tai yrityksellä on oltava lähtömaassa koti-paikka. Yritysmuoto ei ole ratkaiseva.

ETA -sopimuksen voimaantullessa lähetetyn työntekijän 12 kuukauden määräaika lasketaan sopimuksen voimaantulosta, vaikka henkilö olisi jo aiemmin siirtynyt työskentelemään toiseen ETA-maahan.

2.2.2. Merimiehet

Merimiehet kuuluvat sen ETA-maan lainsäädännön piiriin, jonka lippua alus käyttää. (13 artikla, 2 kohta, c -alakohta)

Jos kuitenkin edellä mainittu merimies siirtyy tilapäisesti työskentelemään toisen ETA-maan lippua käyttävään alukseen, hän kuuluu lähtövaltion vakuutukseen, kuten edellä mainitut lähetetyt työntekijät ja yrittäjät. (14 b artikla, 1 ja 2 kohdat)

Satamassa tai toisen jäsenvaltion aluevesillä toisen jäsenvaltion lippua käyttävällä aluksella työskenteleviin, jotka eivät kuulu miehistöön eivätkä yleensä työskentele merillä, sovelletaan työskentelymaan lainsäädäntöä. (14 b artikla, 3 kohta)

Tietyn ETA-maan lipun alla purjehtivassa aluksessa työskentelevät, jotka saavat palkkansa toisessa ETA-maassa olevalta työnantajalta, vakuutetaan työnantajan kotipaikan lainsäädännön edellyttämällä tavalla, mikäli he asuvat työnantajamaassa. (14 a artikla, 4 kohta)

2.2.3. Valtion palveluksessa olevat lähetetyt työntekijät, virkamiehet ja heihin rinnastettavat

Valtion palveluksessa olevat lähetetyt työntekijät, virkamiehet ja heihin rinnastettavat kuuluvat työnantaja-valtion sosiaaliturvalainsäädännön piiriin ilman aikarajoitusta työskennellessään muissa ETA-maissa. Se, keitä pidetään "rinnastettavina", joudutaan ratkaisemaan tapauskohtaisesti. (13 artikla, 2 kohta, d -alakohta)

Lakiosasto ja
Suunnittelu- ja laskentaosasto

16.12.1992

2.2.4. Diplomaatti- ja konsuliedustustojen asemamaasta palvelukseen otettu henkilöstö, edustustoissa työskentelevien lähetettyjen palvelijat, EY:n palveluksessa oleva avustava henkilökunta

Pääperiaate on, että diplomaatti- ja konsuliedustustojen asemamaasta palvelukseen otetut henkilöt sekä edustustoissa työskentelevien lähetettyjen henkilöiden palveluskunta kuuluvat työskentelymaan sosiaaliturvan piiriin (16 artikla, 1 kohta, 13 artikla, 2 kohta, a -alakohta). Heillä on kuitenkin oikeus valita työnantajavaltionsa lainsäädäntö kalenterivuodeksi kerrallaan. Tällöin edellytetään, että he ovat mainitun valtion kansalaisia (16 artikla, 2 kohta).

EY:n palveluksessa oleva avustava henkilökunta voi valita sovellettavaksi: a) työskentelymaan lainsäädännön b) sen jäsenvaltion lainsäädännön, jota heihin on sovellettu viimeksi c) kansalaisuutensa mukaisen lainsäädännön. (16 artikla)

2.2.5. Ase- ja siviilipalveluksessa olevat

Ase- ja siviilipalveluksessa olevat kuuluvat ao. palvelusvaltion sosiaaliturvajärjestelmään. (13 artikla, 2 kohta, e -alakohta)

2.2.6. Matkustava henkilökunta, kuljetusyri-tysten henkilökunta

Rautatie-, maantie-, ilma- ja sisävesikuljetusyri-tysten matkustavaan henkilökuntaan, joka työskentelee eri ETA-maissa, sovelletaan työnantajayri-tyksen kotipaikan lainsäädäntöä. Näin esimerkiksi lentoyhtiön "lentävä" henkilökunta kuuluu lentoyhtiön kotipaikan vakuutukseen. Samoin eri ETA-maissa liikennöivät kuljetusliikkeen autonkuljettajat vakuutetaan kuljetusliikkeen kotipaikan lainsäädännön edellyttämällä tavalla. (14 artikla, 2 kohta)

Jos kuljetusyri-tyksellä on sivutoimipaikka tai pysyvä edustus toisessa ETA-maassa, sen palveluksessa työskentelevän matkustavan henkilökunnan sosiaaliturva järjestetään tämän ETA-maan lainsäädännön mukaan, vaikka yri-tyksellä ei ole kotipaikkaa siellä. (14 artikla, 2 kohta, a i -alakohta)

Jos työskennellään pääasiassa asuinmaassa kuljetusyri-tykselle, jolla ei ole koti- tai sivutoimipaikkaa eikä edustusta tässä ETA-maassa, sovelletaan asuinmaan lainsäädäntöä. (14 artikla, 2 kohta, a ii -alakohta)

2.2.7. Työskentely kahdessa tai useammassa ETA-maassa

Asuinmaan lainsäädäntöä sovelletaan, jos henkilö työskentelee työntekijänä tai yrittäjänä asuinmaansa ohella

Lakiosasto ja
Suunnittelu- ja laskentaosasto

16.12.1992

myös jossakin toisessa ETA-maassa. Jos hän työskentelee useille yrityksille tai useille työnantajille, joilla on kotipaikat eri ETA-maissa, sovelletaan niinkään vain asuinvaltion sosiaaliturvalainsäädäntöä. (14 artikla, 2 kohta, b i -alakohta) Esimerkiksi jos henkilö asuu ja työskentelee Suomessa ja työskentelee samanaikaisesti myös Ruotsissa, molempien maiden työskentely on vakuutettava Suomessa. Myös etuudet myönnetään vain Suomesta.

Jos henkilö työskentelee yhdelle työnantajalle monessa ETA-maassa, muttei asuinmaassaan, hänet on vakuutettava sen maan lainsäädännön mukaan, missä työnantajalla on kotipaikka. (14 artikla, 2 kohta, b ii -alakohta)

Jos henkilö toimii yrittäjänä ETA-maissa, joissa hän ei asu, ratkaisevaa on se, mihin maahan yritys kiinteistöjen, pysyvien tilojen sekä mm. toiminnan luonteen, määrän ja tulot huomioon ottaen juurevimmin sijoittuu. (14 a artikla, 2 kohta)

Jos yrityksellä on toimintaa kahden ETA-maan rajojen molemmiin puolin työntekijä tai yrittäjä vakuutetaan sen ETA-maan lainsäädännön mukaan, jossa yrityksen kotipaikka sijaitsee. (Esim. kaivokset, maatilat, rajojen yli menevät siltatyöt). (14 ja 14 a artikla, 3 kohdat)

Jos henkilö työskentelee samanaikaisesti työsuhteessa yhdessä ETA-maassa ja yrittäjänä toisessa ETA-maassa, hänet vakuutetaan koko työskentelyn osalta sen maan lainsäädännön mukaan, jossa hän on työsuhteessa. (14 c artikla, a kohta)

Suomessa tästä on tehty poikkeus asetuksen liitteessä VII (14 c artikla, b kohta). Sen mukaan Suomessa asuva ja täällä yrittäjänä toimiva henkilö kuuluu Suomen lainsäädännön piiriin, vaikka hän samanaikaisesti työskentelee toisessa ETA-maassa. (14 c artikla, b kohta)

2.3. Poikkeukset sovellettavaa lainsäädäntöä koskevista säännöksistä (17 art.)

Kahden tai useamman jäsenvaltion viranomaiset tai niiden nimeämät toimielimet voivat yhteisellä sopimuksella tehdä poikkeuksia 13 - 16 artiklojen säännöksistä eli kaikista edellä mainituista 2. kappaleen säännöistä.

Sosiaali- ja terveysministeriö on nimennyt Eläketurvakeskuksen toimielimeksi, joka hoitaa näitä asetuksen 17 artiklassa tarkoitettuja poikkeuslupa-asioita.

ETA -sopimuksen voimaantullessa niihin ETA-maissa työskenteleviin, jotka ovat jo aiempien kahden- tai monenvälisten sosiaaliturvasopimusmääräysten nojalla saaneet

Lakiosasto ja
Suunnittelu- ja laskentaosasto

16.12.1992

ao. viranomaiselta todistuksen tai ilmoituksen kuulumisesta tietyn sopimusmaan sosiaaliturvalainsäädännön piiriin, sovelletaan niiden kattaman ajan vielä sen sopimusmaan lainsäädäntöä.

2.4. Sovellettavaa lainsäädäntöä koskevat todistukset ja ilmoitukset

Säännökset sovellettavasta lainsäädännöstä koskevat kaikkia ETA-maissa työskenteleviä. Kaksinkertaisen vakuuttamisen välttämiseksi ja etuuksien saamiseksi asetuksen 1408 mukaisesti sen soveltamispiiriin kuuluva henkilö ja hänen työnantajansa tarvitsevat todistuksen työntekijän tai yrittäjän kuulumisesta ETA-maan lainsäädännön piiriin. Annettavien todistusten sisällöstä ja muodosta sovitaan yhteisesti ETA-maiden kesken ja todistuksia käytetään kaikkien ETA-maiden alueella. Ks. kohta 2.4.1.

Todistuksella sovellettavasta lainsäädännöstä E 101, ns. lähetetyn työntekijän todistuksella, ei ole oikeutta luovaa merkitystä, vaan sillä voi osoittaa työntekijän tai yrittäjän kuuluvan siinä mainitun lainsäädännön piiriin.

Todistus on tarkoitettu haettavaksi ennen lähettämistä. Erityistapauksissa sen voi kuitenkin saada jälkikäteen henkilön jo siirryttyä toiseen maahan.

2.4.1. Todistukset ja ilmoitukset

ETK antaa todistuksen E 101 (ns. lähetetyn työntekijän todistus) työntekijän/yrittäjän tai työnantajan pyynnöstä

- lähetetyille työntekijöille ja yrittäjille, lähetetyille merimiehille ja merille lähetetyille yrittäjille (art. 14.1.a, 14.a.1.a, 14.b.1, 14.b.2)
- kahdessa tai useammassa maassa työskentelevälle/yrittäjälle tai usealle työnantajalle työskentelevälle (art. 14.2.b, 14.a.2)
- henkilöille, joiden kohdalla poiketaan lippumaan säännöstä (art. 14.b.4)
- työsuhteessa toisessa maassa ja samanaikaisesti yrittäjänä toisessa työskenteleville (art. 14.c.1.a)
- poikkeuspäätötapauksissa (art. 17)
- henkilöille, jotka vakuutetaan jäsenvaltioiden sopimuksen mukaan (art. 14.a.4)

Lakiosasto ja
Suunnittelu- ja laskentaosasto

16.12.1992

Näitä todistuksia voi hakea erityisellä hakemuslomakkeella, joita saa Eläketurvakeskuksesta, Kansaneläkelaitoksesta tai Tapaturmavakuutuslaitosten Liitosta.

ETK antaa todistuksen E 101 a työntekijän tai työnantajan pyynnöstä

- työttömänä toisessa maassa ja osa-aikatyössä toisessa maassa olevan kuulumisesta työttömyysmaan lainsäädännön piiriin.

ETK antaa todistuksen E 102 työnantajan tai yrittäjän pyynnöstä

- tilanteissa, joissa haetaan jatkoaikaa ulkomaisen työkentelyn jatkuessa 12 kuukauden määräajan yli (art. 14.1.b, 14.a.1.b, 14.b.1 ja 2)

Jatkotodistusta on haettava ennenkuin 12 kuukauden määräaika on kulunut umpeen.

ETK antaa työntekijälle todistuksen E 103 valintaoikeuden käyttämistä

Tietoja valintaoikeuden käyttämismahdollisuudesta saa ulkoasiainministeriön hallinnolliselta osastolta. Ks. kohta 2.2.4.

Kelan paikallistoimistosta saa E 106 todistuksen oikeudesta sairaus- ja äitiysvakuutuksen sairaanhoitoetuuksiin

Tätä todistusta tarvitaan, jos oleskelu muussa ETA-maassa kestää yli vuoden. Sitä ei tarvita mentäessä Pohjoismaihin eikä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin Yhdistyneeseen kuningaskuntaan.

Todistus E 110 sairaanhoitoa varten kansainvälisen kuljetusliikenteen työntekijöille

Kuljetusliikkeen palveluksessa oleva voi saada työnantajaltaan todistuksen E 110 sairaanhoitoa varten. Todistuksen sijasta voidaan käyttää myös Kelan todistusta E 111.

Kelan paikallistoimistosta saa todistuksen E 111 sairaanhoitoa varten tilapäisen oleskelun aikana toisessa ETA-maassa

Tätä todistusta tarvitaan, jos oleskelu muussa ETA-maassa kestää alle vuoden. Sitä ei tarvita mentäessä Pohjoismaihin eikä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin Yhdistyneeseen kuningaskuntaan.

Lakiosasto ja
Suunnittelu- ja laskentaosasto

16.12.1992

Annetut todistukset toimitetaan tiedoksi niissä olevien ohjeiden mukaisesti.

2.4.2. Todistukset toisesta ETA-maasta Suomeen tuleville työntekijöille ja yrittäjille

Edellä mainituissa tilanteissa sovellettavaa lainsäädäntöä koskevia todistuksia tarvitaan vastaavasti kun työntekijä tai yrittäjä tulee toisesta ETA-maasta Suomeen. Lähetetyn työntekijän todistuksen voimassaoloajan hän kuuluu todistuksesta ilmenevän lähettäjään lainsäädännön piiriin. Todistus annetaan sekä työntekijälle että hänen työnantajalleen tai itsenäiselle yrittäjälle. Lisäksi todistuksen antaja toimittaa siitä jäljennöskappaleen Eläketurvakeskukselle.

3. ELÄKEHAKEMUSMENETTELY

3.1. Hakemuksen tekeminen ja vireilletulo

3.1.1. Vanhuus-, työkyvyttömyys- ja leskeneläkehakemus

Yleensä eläkkeenhakija jättää hakemuksensa asuinpaikkansa vakuutuslaitokselle. Jollei hakija ole kuulunut asuinvaltionsa lainsäädännön piiriin, hän voi toimittaa hakemuksen myös suoraan sen ETA-maan vakuutuslaitokselle, jonka lainsäädännön piiriin hän kuului viimeksi. Jos hakija asuu muualla kuin ETA-maassa, hänen tulee lähettää hakemuksensa siihen ETA-maahan, jossa hän oli viimeksi vakuutettuna tai jonka kansalainen hän on.

Eläkehakemus tulee vireille muissakin jäsenvaltioissa sinä päivänä, jona se jätettiin jonkin jäsenvaltion vakuutuslaitokselle. Suomessa hakemus voidaan jättää työeläkelaitokseen, Eläketurvakeskukseen tai Kansaneläkelaitokseen.

Kun Suomen työeläkkeeseen tulee maksettavaksi korotus hakemuksen käsittelyn viivästymisen vuoksi, katsotaan korotusta määrättäessä eläkehakemus jätetyksi vasta silloin, kun se on tarvittavine liitteineen saapunut Suomessa olevalle toimivaltaiselle laitokselle tarvittavine liitteineen, joissa on riittävät selvitykset päätöksen tekemistä varten. (Asetuksen 1408/71 liite VI).

Hakemus tehdään lomakkeelle, joka on käytössä hakijan asuinvaltiossa (tai siinä valtiossa, jonka lainsäädännön piiriin hän kuului viimeksi). Tämän hakemuksen perusteella tutkitaan hakijan eläkeoikeus kaikissa niissä ETA-maissa, joiden lainsäädännön piiriin hän on kuulunut. Tästä poiketaan vain, jos hakija nimenomaisesti ilmoittaa, että hän haluaa lykätä tietyn jäsenvaltion lainsäädännön mukaisen vanhuuseläkkeen hakemista.

Lakiosasto ja
Suunnittelu- ja laskentaosasto

16.12.1992

Jos Suomen eläkehakemus koskee työttömyys- tai osa-aika-eläkettä, rinnastetaan se vanhuuseläkehakemukseen.

3.1.2. Lapseneläkehakemus

Vaikka edunjättäjä on työskennellyt kahdessa tai useamassa ETA-maassa, myönnetään hänen jälkeensä lapseneläke (orvoneläke) vain yhdestä maasta. Siten myös hakemusmenettely poikkeaa siitä, mitä esimerkiksi leskeneläkettä haettaessa noudatetaan.

Pääsääntö on, että lapseneläke maksetaan vain lapsen asuinvaltiosta. Jollei asuinvaltiosta ole oikeutta lapseneläkkeeseen, eläkkeen myöntää se maa, jossa edunjättäjä on ollut vakuutettuna pisimmän ajan. Siinä tapauksessa, että tästäkään valtiosta ei ole eläkeoikeutta, määräytyy eläkkeen maksaja edunjättäjän eri jäsenvaltioissa täyttämien vakuutuskausien pituuden mukaisessa järjestyksessä.

Lapseneläkehakemus jätetään lapsen asuinpaikan vakuutuslaitokselle. Hakija voi toimittaa sen myös suoraan toisen ETA-maan toimivaltaiselle laitokselle, jollei asuinmaasta ole oikeutta lapseneläkkeeseen.

Hakemus tulee vireille sinä päivänä, jona se jätetään lapsen asuinpaikan vakuutuslaitokselle. Tämä koskee myös niitä tilanteita, joissa mainittu laitos toimittaa hakemuksen edelleen toimivaltaiselle laitokselle toiseen ETA-maahan.

Koska lapseneläke myönnetään vain yhdestä maasta, se myös lasketaan eri tavalla kuin muut eläkkeet (Ks. kohta 3.6. sekä laskuesimerkit 12 a ja 12 b).

3.2. Käsitlevä laitos

Eläkehakemusmenettelyssä yhteydenpidon hakijaan samoin kuin eri maiden eläkelaitosten välillä hoitaa keskiteysti yksi laitos, joka on **hakijan asuinmaan laitos**. Tätä laitosta kutsutaan ETA-asian **käsitleväksi laitokseksi**.

Käsitleviä laitoksia ovat Suomessa Eläketurvakeskus ja Kansaneläkelaitos.

Käsitlevän laitoksen tehtävät hoitaa Eläketurvakeskus, kun hakemus on vastaanotettu työeläkejärjestelmän omassa palvelupisteessä. Eläketurvakeskus toimii käsitlevänä laitoksena myös silloin, kun työeläkelaitos on lähettänyt esitetyt vanhuuseläkehakemuslomakkeen vakuutetulle kotiin ja tämä palauttaa sen työeläkelaitokseen tai työeläkejärjestelmän omaan palvelupisteeseen. Käsitlevälle laitokselle kuuluvat yhteydenpitotehtävät hoide-

Lakiosasto ja
Suunnittelu- ja laskentaosasto

16.12.1992

taan Eläketurvakeskuksessa lakiosaston ulkomaisten asioiden jaostossa (UM-jaosto).

Kansaneläkelaitos puolestaan on käsittelevä laitos silloin, kun hakemuksen vastaanottajana on sen paikallistoimisto. Käsittelevän laitoksen tehtävät hoitaa näissä tapauksissa Kansaneläkelaitoksen Helsingin toimiston ulkomaalaisjaos.

3.3. Työeläkejärjestelmän oma palvelupiste hakemuksen vastaanottajana

3.3.1. Hakemuksen käsittely

Kun eläkkeenhakija hakemusta tehdessään ilmoittaa työskennelleensä ulkomailla, täytetään tästä työskentelystä erillinen lomake (U-lomake). U-lomakkeen lisäksi hakemukseen liitetään muut mahdolliset asiakirjat ulkomaan työstä (työtodistukset, vakuuttamiseen liittyvät tositteet yms.). Mikäli nämä eivät ole mukana hakemusta täytettäessä, hakijaa pyydetään toimittamaan ne jälkikäteen palvelupisteeseen.

Työkyvyttömyystapauksessa ei Suomessa käytössä oleva B-lääkärintlausunto ole riittävä. Toiseen ETA-maahan on toimitettava lomakkeelle E 213 laadittu lääkärintlausunto. Kysymys siitä, kustantaako lääkärintlausunnon hakija vai laitos, on edelleen avoin. Tarkoitus on, että menettely on yhtenäinen Kelan menettelyn kanssa. Eläketurvakeskus toimittaa lomakkeen suoraan hakijalle palvelupisteen pyynnöstä. Samalla hänelle lähetetään lomake E 214 muuta lääketieteellistä selvitystä varten, jos ETA-maa, josta eläkettä haetaan, sitä tarvitsee.

Eläkehakemus liitteineen lähetetään palvelupisteestä asianomaiseen eläkevakuutusyhtiöön tai -laitokseen.

Työeläke- ja kansaneläkehakemuslomakkeiden yhdistäminen on suunnitteilla. Myös ulkomailla työskentelyä ja asumista koskevat lomakkeet yhdistetään yhteiseksi U-lomakkeeksi. Kun yhteiset lomakkeet ovat käytössä, haetaan yhdellä lomakkeella Suomen työ- ja kansaneläkettä sekä muun ETA-maan eläkettä. Tällöin palvelupiste jakaa hakemuksen myös hakijan asuinkunnan Kansaneläkelaitoksen paikallistoimistoon ja tekee hakemuksen merkinnän siitä, mihin toimistoon hakemus on lähetetty. Näin menettelyä jotta jatkossa tiedetään, missä Kansaneläkelaitoksen toimipisteessä ETA-eläkeasiaa käsitellään. Yhteisen lomakkeen käyttöön otosta tiedotetaan eläkelaitoksille erikseen.

Viimeinen eläkelaitos vahvistaa eläkkeenhakijan henkilötiedot väestön keskusrekisterin henkilötieto-otteelta. Vahvistamisesta tehdään merkintä hakemuslomakkeeseen.

Lakiosasto ja
Suunnittelu- ja laskentaosasto

16.12.1992

Eläkelaitos toimittaa U-lomakkeen, kopion eläkehakemuksesta, lääkärinlausunnot, tiedot päiväraha-kausista (SV 85) ja kaikki ulkomaista työskentelyä koskevat asiakirjat Eläketurvakeskukselle UM-jaostoon.

Jos eläkelaitos pyytää hakijalta lisätietoja, on hakemukseen merkittävä, mitä tietoja on pyydetty. Mikäli U-lomake puuttuu kokonaan, Eläketurvakeskus hankkii sen ja muut tarvittavat tiedot eläkkeenhakijalta.

Esitetyt vanhuuseläkehakemuslomakkeen liitteinä vakuutetulle ei lähetetä U-lomaketta. Hakemuslomakkeessa kysytään, onko hakija asunut tai työskennellyt ulkomailta ja missä maissa. Jos hakija ilmoittaa asuneensa tai työskennelleensä ulkomailla, hakemuksen vastaanottanut eläkelaitos lähettää Eläketurvakeskukselle jäljennöksen hakemuksesta ja sen liitteistä.

Suomen kansallinen eläkehakemus jaetaan työeläkelaitoksille käsiteltäväksi nykyiseen tapaan.

Jos oikeus Suomen lainsäädännön mukaiseen eläkkeeseen syntyy, eläkelaitos alkaa maksaa eläkettä väliaikaisesti ja ilmoittaa siitä Eläketurvakeskukselle (ks. kohta 5.2.). Jos oikeutta eläkkeeseen ei ole, myös tämä ilmoitetaan, jotta Eläketurvakeskus voi kehottaa toisen ETA-maan vakuutuslaitosta maksamaan eläkettä väliaikaisena.

3.3.2. Eläketurvakeskuksen toimenpiteet

Eläketurvakeskuksesta lähetetään eläkkeenhakijalle kirje, jossa kerrotaan mahdollisesta oikeudesta saada eläkettä toisesta ETA-maasta ja selostetaan eläkehakemusmenettely. Samalla hakijalle lähetetään vakuutushistoriaa koskeva lomake (E 207) täytettäväksi. Tällä lomakkeella hakija antaa tarkemmat tiedot työskentelystään muissa ETA-maissa.

Suomen eläkehakemuksen tietojen perusteella Eläketurvakeskuksessa täytetään **hakemusta vastaava lomake** (ETA-eläkehakemus: E 202 = vanhuuseläkehakemus, E 203 = perhe-eläkehakemus, E 204 = työkyvyttömyyseläkehakemus).

Jos Suomesta on haettu työttömyys- tai osa-aikaeläkettä, täytetään vanhuuseläkehakemusta vastaava lomake, ellei hakija halua lykätä vanhuuseläkkeen hakemista toisesta ETA-maasta.

Suomen vakuutuskaudet eli asumis- ja työskentelykaudet ilmoitetaan lomakkeella E 205 SF. Työskentelykaudet ilmoitetaan yleensä työsuhderekisterin tietojen perusteella. Julkisen sektorin vakuutuskaudet tarkistetaan alustuksissa. Asumiskaudet Eläketurvakeskus saa Kansan-

Lakiosasto ja
Suunnittelu- ja laskentaosasto

16.12.1992

eläkelaitoksen paikallistoimistosta eläkkeenhakijan asuinkunnasta.

Eläketurvakeskus lähettää hakemusta vastaavan lomakkeen ja tarvittavat liitteet niiden ETA-maiden laitoksille, joissa hakija on työskennellyt. Nämä maat vahvistavat heti omat vakuutuskautensa ja lähettävät tiedot Eläketurvakeskukselle.

Jos oikeutta Suomen lainsäädännön mukaiseen eläkkeeseen ei ole ja käy ilmi, että jonkin toisen ETA-maan kansallisen lainsäädännön mukaan eläkeoikeus syntyy, Eläketurvakeskus kehottaa tämän maan vakuutuslaitosta maksamaan eläkettä väliaikaisena.

3.3.3. Tiedot eläkkeen pro rata-laskentaa varten

Kun toisen ETA-maan laitos on saanut ETA-eläkehakemuksen Suomesta, se vahvistaa oman maansa vakuutuskaudet ja lähettää niistä tiedot (E 205) Eläketurvakeskukselle.

Eläketurvakeskus välittää tiedot vakuutuskausista edelleen viimeiselle pääasialliselle työeläkelaitokselle ja Kansaneläkelaitoksen paikallistoimistolle hakijan asuinkuntaan eläkkeen laskentaa varten. Vanhuus- ja perheläketapauksissa tiedot toimitetaan vasta sitten, kun ne on saatu kaikista maista. Sen sijaan työkyvyttömyyseläketapauksissa kustakin maasta tullut tieto lähetetään heti eläkelaitoksille. Eläkelaitos voi tarvittaessa varmistaa Eläketurvakeskuksesta, ovatko kaikki ETA-maat jo ilmoittaneet vakuutuskausitietonsa.

Käsittelyväenä laitoksena Eläketurvakeskus ilmoittaa myös kaikkien ETA-maiden vakuutuskausitiedot kaikkiin näihin maihin (esim. Ruotsin tiedot Portugaliin ja päinvas-toin), jotta niiden laitokset voivat laskea oman kansallisen lainsäädäntönsä mukaisen eläkkeen ja pro rata -eläkkeen määrät.

3.4. Kansaneläkelaitoksen paikallistoimisto hakemuksen vastaanottajana

Käsittelyväenä laitoksena toimii Kansaneläkelaitos, kun eläkehakemus on tehty sen paikallistoimistossa. Helsingin toimiston ulkomaalaisjaos hoitaa tällöin käsittelevälle laitokselle kuuluvat tehtävät. ETA-eläketapauksissa yhteistyö Kansaneläkelaitoksen ja työeläkejärjestelmän välillä tiivistyy.

Hakemuksen teon yhteydessä eläkkeenhakija toimittaa tarvittavat liitteet asuinkuntansa paikallistoimistoon, jossa myös vahvistetaan hakijan henkilötiedot ja täytetään kansallisen hakemuksen perusteella hakemusta vastaavat ETA-lomakkeet.

Lakiosasto ja
Suunnittelu- ja laskentaosasto

16.12.1992

Paikallistoimistosta Suomen työeläkehakemus lähetetään Eläketurvakeskukselle, joka jakaa sen työeläkelaitoksille nykyiseen tapaan. Hakemusta vastaavan ETA-lomakkeen paikallistoimisto sen sijaan lähettää Kelan ulkomaalaisjaokseen Helsinkiin. Se hoitaa yhteydenpidon muiden ETA-maiden eläkelaitoksiin, Suomen työeläkelaitoksiin ja eläkkeenhakijaan vastaavasti kuin Eläketurvakeskus käsittelevänä laitoksena ollessaan (ks. kohta 3.3.2.).

ETA-maan laitokset ilmoittavat kukin oman maansa vakuutuskaudet ulkomaalaisjaokselle, joka toimittaa tiedot edelleen työeläkelaitokselle ja hakijan asuinkunnan paikallistoimistoon eläkkeen laskentaa varten.

3.5. Toisen ETA-maan laitos käsittelevänä laitoksena

Kun Suomessa työssä ollut henkilö asuu toisessa ETA-maassa, toimii tämän maan vakuutuslaitos käsittelevänä laitoksena eläkehakemusasiassa.

Täyttäessään asuinmaansa eläkehakemusta eläkkeenhakija ilmoittaa myös Suomessa työskentelystään. Tarkoituksena on, että asuinmaan käsittelevä laitos lähettää Suomeen sekä Eläketurvakeskukselle että Kansaneläkelaitokselle hakemusta vastaavan lomakkeen liitteineen. Eläketurvakeskus toimittaa ne edelleen toimivaltaisille työeläkelaitoksille käsiteltäväksi.

Eläketurvakeskus lähettää käsittelevälle laitokselle hakijan asuinmaahan tiedot Suomen työeläkekausista ja jää odottamaan tietoa muiden ETA-maiden kausista. Nämä tiedot Eläketurvakeskus sitten toimittaa viimeiselle työeläkelaitokselle eläkkeen laskentaa varten.

Suomen työeläkelaitokset voivat ryhtyä maksamaan vapaa-kirjaeläkettä väliaikaisella päätöksellä ennen kuin asetuksen mukaisen eläkkeen lopullinen määrä on selvillä.

Kun eläkkeen lopullinen määrä on selvinnyt, eläkelaitos ilmoittaa eläkkeen myöntämisestä tai hylkäämisestä Eläketurvakeskukselle. Samalla se lähettää alkuperäisen eläkepäättöksen kahtena kappaleena toimitettavaksi käsittelevälle laitokselle hakijan asuinmaahan.

Tämä käsittelevä laitos lähettää lopuksi hakijalle ja kaikille ETA-maiden laitoksille (ml. Eläketurvakeskus ja Kansaneläkelaitos) yhteenvedon kaikista ETA-maiden eläkepäättöksistä (lomake E 211) ja liittää mukaan muutoksenhakuosoitteet (E 212) ja kopiot kaikista päätöksistä.

Lakiosasto ja
Suunnittelu- ja laskentaosasto

16.12.1992

3.6. Menettely haettaessa lapseneläkettä

Kuten kohdassa 3.1.2 on todettu, asetuksen 1408 mukainen lapseneläke (orvoneläke) määräytyy eri tavalla kuin muut eläkkeet.

Jos edunjäätäjän on työskennellyt useammassa kuin yhdessä ETA-maassa ja lapsi asuu jossain näistä maista, maksetaan lapseneläke vain hänen asuinvaltiostaan. Hakemusmenettely on yksinkertaisempi kuin muita eläkkeitä haettaessa, koska eri maiden suhteellisia osuuksia eläkkeestä ei ole tarpeen selvittää.

Siinä tapauksessa, että edunjäätjä oli vakuutettu työskentelynsä perusteella ainoastaan Suomessa, lapseneläke myönnetään yksinomaan täältä riippumatta siitä, missä ETA-maassa lapsi asuu.

Jos taas edunjäätjä oli työskennellyt myös muissa ETA-maissa, lapseneläke myönnetään Suomesta seuraavissa tapauksissa:

- 1) Lapsi asuu Suomessa.
- 2) Edunjäätäjällä oli Suomessa pisin vakuutuskausi eikä lapsen asuinvaltiosta ole eläkeoikeutta.
- 3) Eläkkeen myöntämisen edellytykset eivät täyty missään niistä ETA-maista, joissa edunjäätäjällä oli pitemmät vakuutuskaudet kuin Suomessa.

3.6.1 Lapsi asuu Suomessa

Kun lapsi asuu Suomessa, lapseneläkettä haettaessa täytetään Suomen perhe-eläkehakemuslomake. U-lomakkeella annetaan tiedot edunjäätäjän työskentelystä toisessa ETA-maassa. Jos hakemus on täytetty työeläkejärjestelmän omassa palvelupisteessä, se lähetetään sieltä eläkelaitokseen. Viimeinen eläkelaitos vahvistaa henkilötiedot ja toimittaa hakemuksen edelleen Eläketurvakeskukseen UM-jaostoon. Menettely on siis tältä osin sama kuin muitakin eläkkeitä haettaessa.

Eläketurvakeskus pyytää hakijalta tiedot edunjäätäjän vakuutushistoriasta (lomake E 207) samoin kuin leskeneläkehakemuksen käsittelyä varten. Kaikista niistä ETA-maista, joissa edunjäätjä on työskennellyt, pyydetään vakuutuskausitiedot. Jos edunjäätjä oli jo eläkkeellä, ei näitä tietoja enää pyydetä, koska ne on aikoinaan selvitetty hänen eläkettään varten ja löytyvät eläkkeen myöntäneestä laitoksesta.

Tiedot saatuaan Eläketurvakeskus lähettää ne edelleen viimeiselle työeläkelaitokselle ja Kansaneläkelaitokselle eläkkeen laskemista varten. Työeläkejärjestelmässä vain viimeinen eläkelaitos, joka myöntää eläkkeeseen

Lakiosasto ja
Suunnittelu- ja laskentaosasto

16.12.1992

myös tulevan ajan, laskee eläkkeen määrän myös muiden ETA-maiden vakuutuskaudet huomioon ottaen. Sekä yksityinen että julkinen sektori antavat omat päätöksensä, ja vastuunjako hoidetaan erillisen ohjeen mukaisesti.

Eläkelaitos antaa lapseneläkkeestä päätöksen ja liittää siihen muutoksenhakuohjeen. Päätös lähetetään suoraan hakijalle. Se lähetetään tiedoksi myös Eläketurvakeskukseen (UM-jaosto), joka ilmoittaa lapseneläkkeen määrän muihin ETA-maihin, jotta nämä voivat verrata oman kansallisen eläkkeensä määrää Suomesta maksettavaan määrään. Jos jonkin toisen jäsenvaltion lainsäädännön mukainen lapseneläke on Suomesta maksettavaa eläkettä suurempi, on toisen ETA-maan maksettava tämä erotus lapselle.

Myös siinä tapauksessa, että edunjättäjä ei ole ollut työssä Suomessa, täytetään perhe-eläkehakemuslomake normaalisti. Lapseneläkettä voi hakea myös suoraan sen ETA-maan omalla lomakkeella, jossa edunjättäjä on ollut vakuutettuna pisimmän ajan.

Työeläkejärjestelmässä täytetty hakemus lähetetään eläkelaitokseen, joka henkilötiedot vahvistettuaan toimittaa hakemuksen edelleen Eläketurvakeskukseen UM-jaostoon. Eläkelaitos ei vie lapseneläkehakemusta täällä lainkaan vireille, jos tarkoitus on hakea lapselle eläkettä vain toisesta ETA-maasta.

Eläketurvakeskus hankkii hakijalta edunjättäjää koskevat vakuutushistoriatiedot ja lähettää niiden perusteella hakemuksen siihen maahan, jossa edunjättäjä on ollut vakuutettuna pisimmän ajan. Tämä maa myöntää asetuksen mukaisen eläkkeen muiden jäsenvaltioiden vakuutuskaudet huomioon ottaen ja lähettää päätöksen holhoojalle tai lapselle Suomeen.

Mikäli Suomen kansallinen lapseneläkehakemus on tullut vireille Kansaneläkelaitoksen paikallistoimistossa, toimitetaan se sieltä Eläketurvakeskukselle nykyiseen tapaan. Eläketurvakeskus jakaa hakemuksen edelleen työeläkelaitoksille, jotka jäävät odottamaan vakuutuskausitietoja. Kansaneläkelaitos pyytää vakuutuskausitiedot ETA-maista ja lähettää ne edelleen työeläkelaitoksille eläkkeen laskentaa varten. Eläkkeen määrän selvittyä sekä työeläkelaitokset että Kansaneläkelaitos antavat eläkepäättöksen ja lähettävät päätöksensä suoraan hakijalle.

3.6.2. Lapsi asuu jossain muussa ETA-maassa kuin Suomessa

Lapseneläkehakemus jätetään lapsen asuinvaltion eläkelaitokselle. Jos asuinvaltiosta ei ole eläkeoikeutta, lähetetään hakemus sieltä Suomeen Eläketurvakeskukselle siinä tapauksessa, että edunjättäjä on ollut työssä ai-

Lakiosasto ja
Suunnittelu- ja laskentaosasto

16.12.1992

noastaan Suomessa tai hän on ollut pisimmän ajan vakuutettuna täällä.

Eläketurvakeskuksesta hakemus jaetaan edelleen eläkelaitoksiin, jotka antavat päätöksen.

Jos edunjättäjä ei ole ollut työssä muualla kuin Suomessa, myönnetään eläke Suomen lainsäädännön mukaan. Eläkelaitos lähettää päätöksen lapseneläkkeestä suoraan hakijalle ETA-maahan.

Siinä tapauksessa, että edunjättäjä on työskennellyt myös muissa ETA-maissa ja pisin vakuutusaika on Suomessa, on Suomen eläkelaitoksen otettava eläkettä laskiesaan huomioon myös muiden ETA-maiden vakuutuskaudet.

Tällöin Eläketurvakeskus lähettää ETA-maasta tulleen hakemuksen vakuutuskausitietoineen viimeiselle eläkelaitokselle. Eläkelaitos laskee eläkkeen määrän kaikkien vakuutuskausien perusteella ja antaa päätöksen muutoksenhakuohjeineen. Päätös lapseneläkkeestä lähetetään suoraan holhoojalle tai lapselle toiseen ETA-maahan.

Kun lapsi asuu muualla kuin Suomessa ja lapseneläke tulee myönnettäväksi muusta ETA-maasta, saa Eläketurvakeskus tiedon tämän eläkkeen määrästä. Tieto toimitetaan edelleen edunjättäjän vakuuttaneeseen työeläkejärjestelmän viimeiseen laitokseen, jotta se voi verrata, onko Suomen lainsäädännön mukainen eläke suurempi. Jos näin on, lapselle maksetaan Suomesta eläkkeiden erotus.

3.7. ETA - Käsittelevät laitokset

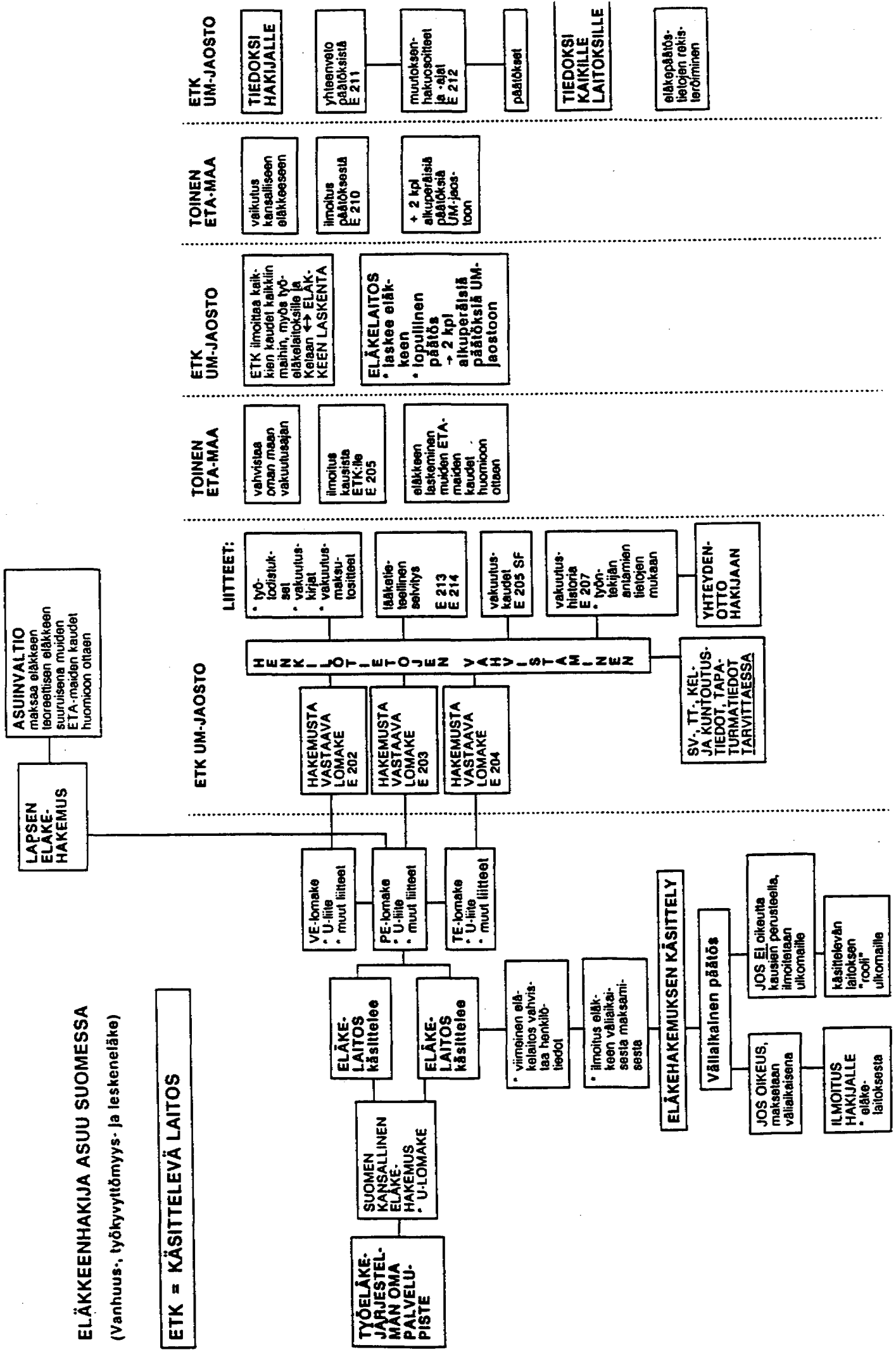
Eläketurvakeskus
Ulkomaisten eläkeasiain jaosto
PL 11
00521 HELSINKI

Kansaneläkelaitos
Helsingin toimisto
Ulkomaalaisjaos
PL 82
00601 HELSINKI

ELÄKKEENHAKIJA ASUU SUOMESSA

(Vanhuus-, työkyyttömyys- ja lestineläke)

ETK = KÄSITTELEVÄ LAITOS

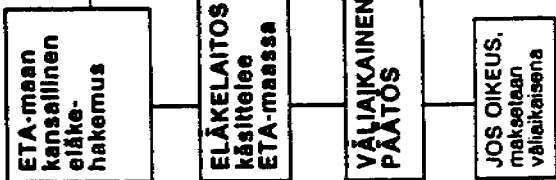
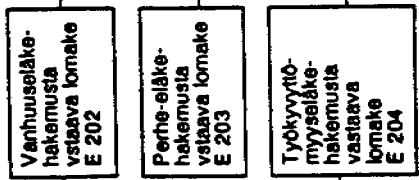
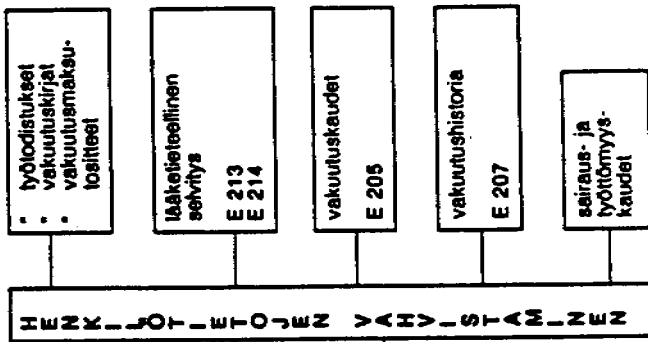

ELÄKKEENHAKIJA ASUU TOISESSA ETA-MAASSA

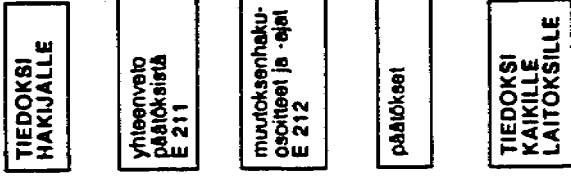
TOINEN ETA-MAA = KÄSITTELEVÄ LAITOS

TOINEN ETA-MAA

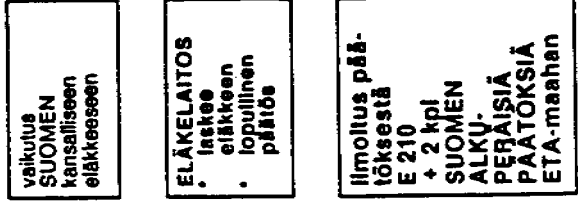
LIITTEET:

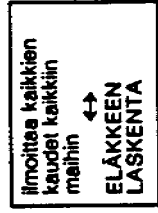
TOINEN ETA-MAA

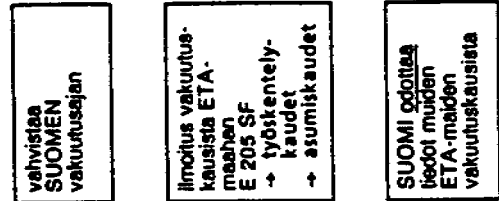
ETK UM-JAOSTO

TOINEN ETA-MAA

ETK UM-JAOSTO

Lakiosasto ja
Suunnittelu- ja laskentaosasto

16.12.1992

4. ETA-SOPIMUKSEN VAIKUTUS TYÖELÄKKEIDEN LASKEMISEEN

4.1. Johdanto

Suomen lakisääteisiin työeläkkeisiin on sovellettava ETA-sopimuksen sosiaaliturvaa koskevia säännöksiä aina silloin, kun työntekijä tai yrittäjä on työskennellyt Suomen lisäksi toisessa ETA-maassa. Tämä merkitsee mm. sitä, että henkilö, joka tulee työkyvyttömäksi ollessaan työsuhteessa tai yrittäjätoiminnassa ETA-maassa ja jolla ei enää ole Suomen työsuhteen perusteella oikeutta tulevan ajan eläkkeeseen, voi saada Suomesta vapaakirjan lisäksi osan tulevan ajan eläkkeestä.

Muiden ETA-maiden vakuutus- tai asumiskaudet otetaan tarvittaessa huomioon laskettaessa TEL 6 §:n 3 momentissa tarkoitettun viiden vuoden asumisaikaedellytyksen täyttymistä.

ETA-tapauksissa työeläke on laskettava kahdella tavalla:

- 1) ETA-sopimusta soveltaen kansallisen lainsäädännön mukaisesti ja
- 2) ETA-sopimuksen mukaisesti teoreettisen eläkkeen avulla laskettuna pro rata-eläkkeenä.

Näin lasketuista työeläkkeistä myönnettäväksi tulee suurempi.

Asetus 1408/71 syrjäyttää sosiaaliturvasopimusten määräykset siltä osin kuin niitä ei ole ilmoitettu liitteessä III.

Asetuksen mukaan jäsenvaltiot voivat kuitenkin tarpeen mukaan tehdä toistensa kanssa sopimuksia, jotka ovat asetuksen periaatteiden ja hengen mukaisia. Uusiin sosiaaliturvasopimukseen on mahdollista ottaa määräyksiä, joita sovelletaan myös ETA-tilanteissa. Uuteen pohjoismaiseen sosiaaliturvasopimukseen on otettu määräys, jonka mukaan tulevan ajan osuus eläkkeestä lasketaan asetuksesta 1408 poiketen.

4.2. Eläkkeiden laskeminen

ETA-sopimusta soveltaen laskettava kansallisen lainsäädännön mukainen eläke

ETA-sopimusta soveltaen laskettava kansallisen lainsäädännön mukainen eläke lasketaan yleensä samalla tavoin kuin kansallisen lainsäädännön mukainen eläke laskettaisiin, ellei ETA-sopimusta olisi.

Lakiosasto ja
Suunnittelu- ja laskentaosasto

16.12.1992

Tilanteissa, joissa yhteensovitus vaikuttaa eläkkeen määrään, voi ETA-sopimusta soveltaen laskettava kansallisen lainsäädännön mukainen eläke olla suurempi kuin mitä se ilman ETA-sopimusta olisi. Tämä johtuu siitä, että ETA-sopimuksessa on rajoituksia toisesta ETA-maasta myönnetyn eläkkeen yhteensovittamiseen (ks. kohta 4.5.1.).

Teoreettinen eläke

Pro rata-eläkkeen pohjaksi lasketaan aluksi ns. teoreettinen eläke. Se lasketaan muuten samoin kuin kansallisen lainsäädännön mukainen eläke, mutta muissa ETA-maissa kertyneet vakuutuskaudet rinnastetaan työeläkettä laskettaessa kansallisen lainsäädännön piirissä tapahtuneeseen työskentelyyn. Toisen ETA-maan työeläkettä ei tällöin kuitenkaan voida yhteensovittaa. Sitä vastoin toisesta ETA-maasta maksettava SOLITA-eläke voidaan yhteensovittaa (ks. kohta 4.5.2.).

Perhe-eläkkeen lapseneläke myönnetään yleensä lapsen asuinmaasta. Asuinmaa laskee oman lainsäädännön mukaisen lapsen eläkettä vastaavan teoreettisen eläkkeen. Siinä tapauksessa, että tulevan ajan oikeutta ei ole, teoreettinen eläke lasketaan vapaakirjojen perusteella. Pro rata-eläkettä ei lasketa.

Tulevan ajan oikeus liitetään teoreettiseen eläkkeeseen silloin, kun siihen on oikeus ilman ETA-sopimuksen soveltamistakin. Sen lisäksi tuleva aika otetaan huomioon teoreettisessa eläkkeessä silloin, kun tulevan ajan oikeutta ei enää Suomen työeläkelakien mukaan ole, mutta eläketapahtuma sattuu työsuhteen tai yrittäjätoiminnan aikana muussa ETA-maassa (asetuksen 1408/71 liite VI).

Tuleva aika liitetään siihen työsuhteeseen tai yrittäjätoimintaan johon se olisi liitetty, jos henkilö olisi tullut työkyvyttömäksi Suomen lain piiriin kuuluvan työsuhteen tai yrittäjätoiminnan päättyessä. Palkkaperusteena käytetään kyseisen työsuhteen tai yrittäjätoiminnan eläkepalkkaa tai työtuloa.

Esimerkissä 1 henkilö on tullut työkyvyttömäksi ollessaan työsuhteessa muussa ETA-maassa. Hänelle on laskettava myös tulevan ajan osalta eläke. Tuleva aika liitetään viimeiseen Suomessa jatkuneeseen työsuhteeseen käyttäen palkkaperusteena ko. työsuhteen eläkepalkkaa.

Lakiosasto ja
Suunnittelu- ja laskentaosasto

16.12.1992

Esimerkki 1

TEL 15 v	ETA 10 v	tul.aika 10 v

	TKV	65

Teoreettisen eläkkeen laskennassa otetaan huomioon myös ETA-aika, joten

Teoreettinen eläke =

$0,015 \times (15+10+10) \times \text{TEL-palkka} =$
 $52,5 \% \text{ TEL-palkasta}$

Kun henkilöllä on Suomesta useita työsuhteita, ei teoreettista eläkettä voida kuitenkaan näin yksinkertaisesti laskea, koska henkilöllä on eri työsuhteissa eri palkat, eikä eläkettä välttämättä aina kartu saman prosentin mukaisesti. Toisen ETA-maan ajalta kertyvä eläke on nimittäin laskettava Suomen palvelusaikojen keskimääräisen eläkepalkan (ja keskimääräisen karttumiskertoimen) perusteella.

Tämän johdosta teoreettinen eläke onkin käytännössä Suomen työeläkelakien osalta laskettava siten, että esimerkiksi TEL-vapaakirjan määrä kerrotaan todellisen "ETA-palvelusajan" ja todellisen TEL-palvelusajan suhteella ja saatuun tulokseen lisätään tulevalta ajalta laskettava eläke.

Tällä tavoin laskenta muodostuu suhteellisen yksinkertaiseksi, koska tällöin ei tarvitse selvittää sitä, mitä palkkaa ja mitä karttumisprosenttia olisi ETA-ajan osalta käytettävä, kun henkilöllä on Suomessa ollut useita eri lakien alaisia työ- tai virkasuhteita.

Teoreettinen eläke =

$25/15 \times \text{TEL-vpk} + 0,015 \times 10 \times \text{TEL-palkka}$

Koska teoreettinen eläke lasketaan Suomen eläkelainsäädäntöä soveltaen, on teoreettinen eläke rajoitettava enintään yhteensovitusrajan suuruiseksi (ks. kohta 4.5.2.).

Pro rata-eläke

Teoreettisen eläkkeen perusteella lasketaan ns. pro rata-eläke, joka on sama suhteellinen osuus teoreettisesta eläkkeestä kuin Suomen eläkelakien alainen, eläkkeeseen oikeuttava todellinen palvelusaika on eri ETA-maiden yhteenlasketusta todellisesta palvelusajasta. Työeläke myönnetään pro rata-eläkkeen suuruisena, jos se on suu-

Lakiosasto ja
Suunnittelu- ja laskentaosasto

16.12.1992

rempi kuin pelkästään kansallisen lainsäädännön mukaan laskettu eläke.

Pro rata-eläke =

TEL-vpk + $15/25 \times 0,015 \times 10 \times$ TEL-palkka

Esimerkistä ilmenee, että ETA-sopimuksen mukaisen laskentatekniikan seurauksena pro rata-eläke muodostuu TEL-vapaakirjan ja tulevan ajan pro rata-eläkeosuuden summasta.

Jäljempänä olevat esimerkit osoittavat, että myös silloin kun työntekijällä on useita eri lakien mukaisia vapaakirjoja, pro rata-eläke muodostuu vapaakirjojen yhteismäärästä ja tulevan ajan pro rata-osuudesta (ellei yhteensovitus vaikuta).

Jos Suomen eläkelakien mukainen yhteensovitusraja tai SOLITA-eläkkeiden (ulkomaiset mukaanlukien) yhteensovitus pienentää teoreettisen eläkkeen määrää, voi pro rata-eläke jäädä pienemmäksi kuin vapaakirjojen summa.

Vakuutuskausien huomioon ottaminen, rinnakkaiset palvelusajat

Teoreettista eläkettä ja pro-rata suhdetta laskettaessa muista ETA-maista otetaan huomioon vastaavat vakuutuskaudet, jotka Suomessa vakuutettuina olisivat kartuttaneet työeläkettä. Suomen työeläkelakien mukaisia ansiorajoja ei kuitenkaan seurata, vaan työsuhte- ja yrittäjäjaksot otetaan huomioon toisen ETA-maan ilmoituksen mukaisina. Työsuhteajkojen lisäksi on otettava huomioon myös mm. työttömyysajat ja työkyvyttömyys- sekä työttömyyseläkeajat, jos toinen ETA-maa on ne ilmoittanut vakuutuskausiin kuuluviksi ajoiksi. Aika ennen 1.7.1962 otetaan huomioon puolena yhden prosentin vuosikarttumalla, jos työsuhte on ollut voimassa 8.7.1961 tai sen jälkeen.

Toisen ETA-maan ilmoittamat yrittäjäjaksot otetaan periaatteessa huomioon 1.1.1970 alkaen. Jos toisen ETA-maan ilmoittamasta vakuutuskaudesta ei ilmene, onko jakso ennen 1.1.1970 yrittäjätoimintaa, käsitellään sitä työsuhteena.

Toisen ETA-maan työttömyysaikoja ei kuitenkaan oteta huomioon työttömyyslisiä laskettaessa, vaan nämä ajat rinnastetaan teoreettista eläkettä ja pro-rata-suhdetta laskettaessa normaaleihin työsuhteajkoihin. Tulevan ajan oikeutta määriteltäessä näitä aikoja ei kuitenkaan oteta huomioon.

Mikäli työttömyyslisiä muuttuu työeläkelisäksi, otetaan työeläkelisään oikeuttavat uusien etuuksien ajat huomi-

Lakiosasto ja
Suunnittelu- ja laskentaosasto

16.12.1992

oon samoin kuin nykyisin työttömyyslisiin oikeuttavat ajat.

Laskettaessa Suomen eläkelakien alaista palvelusaikaa pro rata-eläkkeen perusteeksi, on mahdolliset rinnakkaiset palvelusajat otettava huomioon vain yhteen kertaan.

LEL-palvelusaikana pro rata-suhdetta laskettaessa otetaan huomioon niiden vuosien tilityskuukausien yhteismäärä, joina LEL-ansiot ylittävät LEL:n piiriin kuulumisen alarajan. Aikaa ennen 23 vuoden iän täyttämistä ja 65 vuoden iän jälkeistä aikaa ei kuitenkaan oteta huomioon, koska ko. ajoilta ei kartu LEL-eläkettä. Sitä vastoin nämäkin ajat ilmoitetaan LEL-vakuutuskausiksi toisiin ETA-maihin, sillä kukin maa soveltaa oman lainsäädännön mukaisia ikärajoja eläkettä laskettaessa.

4.3. Eläkkeiden myöntäminen ja maksaminen

ETA-tilanteessa työeläkkeen myöntää ja maksaa sama eläkelaitos, joka eläkkeen olisi myöntänyt kansallisen lainsäädännön mukaankin. Suomessa yksityisellä sektorilla sovelletaan viimeisen eläkelaitoksen periaatetta. Julkisen sektorin eläkelaitokset myöntävät omat eläkkeensä.

Teoreettisen ja pro rata-eläkkeen laskee se eläkelaitos, jonka vakuutukseen liittyy tulevan ajan oikeus joko kansalliseen tai pro rata-eläkkeeseen. Jos tulevan ajan oikeutta ei ole, niin laskemisen suorittaa se eläkelaitos, jossa henkilö on viimeksi ollut vakuutettuna.

Jos edunjättäjä on kuulunut useamman jäsenvaltion lainsäädännön piiriin, perhe-eläkkeen lapseneläke tulee ETA-sopimuksen mukaan myöntää ja maksaa yleensä lapsen asuinmaasta. Eläkkeen myöntävä maa laskee soveltamansa lainsäädännön mukaisen lapsen eläkettä vastaavan teoreettisen eläkkeen myös siltä ajalta, jonka edunjättäjä on työskennellyt muissa ETA-maissa. Kyseinen maa myöntää lapsen eläkkeen ko. teoreettisen eläkkeen suuruisena. Pro rata-eläkettä ei tällöin lasketa.

Jos muun ETA-maan kansallisen lainsäädännön mukaan laskettu lapseneläke on suurempi kuin eläkkeen myöntävän maan teoreettinen lapseneläke, muu ETA-maa maksaa lapselle kyseisten eläkkeiden erotuksen.

4.4. Suomen eri työeläkejärjestelmistä yhdistetty teoreettinen eläke

Suomen eri työeläkejärjestelmien osalta on tarkoituksemukaista lasketa teoreettinen eläke yhtenä kokonaisuutena. Suomen eri työeläkejärjestelmien lakisäätteiset lisäeläke-etuudet kuuluvat ETA-sopimuksen piiriin. On

Lakiosasto ja
Suunnittelu- ja laskentaosasto

16.12.1992

kuitenkin huomattava, että valtion ja kunnan eläkejärjestelmässä oikeus lisäeläketurvan mukaiseen eläkkeeseen määräytyy tiettyjen karenssiaikojen täyttyessä ja henkilön pysyessä julkisen järjestelmän piiriin kuuluvassa palvelussuhteessa. VEL:n ja KVTEL:n osalta ETA-sopimuksen mukaisen eläkkeen laskenta on peruseläketurvan mukainen silloin, kun näiden säännösten mukaiset lisäeläkkeen karenssiajat eivät täyty. Jos siis julkisen sektorin eläkkeeseen ei liittyisi tulevan ajan oikeutta ilman ETA-sopimuksen mukaista laskentaa, mutta ETA-sopimuksen johdosta myös tuleva aika tulisi mukaan, lasketaan eläke vain peruseläketurvan mukaisena (karttumisprosentti VEL:ssa ja KVTEL:ssa 2,0 % vuodessa ja tuleva aika 65 vuoden täyttämiseen).

Jos tuleva aika tulee otettavaksi huomioon VEL:n ja KVTEL:n omien työeläkesäännösten mukaan, on teoreettinen eläke laskettava lisäeläketurvan mukaisena.

Kansallisen lainsäädännön mukaiset eläkkeet on laskettava erikseen kunkin eläkejärjestelmän osalta. Niiden yhteismäärää verrataan ETA-säännösten mukaiseen pro rata-eläkkeeseen ja suurempi maksetaan. Koska kansallisen lainsäädännön mukaiset eläkkeet on laskettava vain perusturvan mukaisina, on lisäeläketurvan osuudet lisättävä eläkkeisiin vasta ko. vertailun jälkeen. Näin menettellään riippumatta siitä, myönnetäänkö eläke kansallisen lainsäädännön tai pro rata-eläkkeen mukaisena.

4.4.1. Teoreettisen eläkkeen laskenta

Yhdistetty teoreettinen eläke eri eläkejärjestelmistä lasketaan siten, että ensin kerrotaan Suomen lainsäädännön mukaisina vakuutusaikoina ansaittujen eläkkeiden yhteismäärä ETA-maista yhteensä huomioon otettavien vakuutusaikojen ja Suomen kansallisen lainsäädännön mukaisten vakuutusaikojen suhteella (ansaittuihin eläkkeisiin on sisällytettävä myös työttömyyslisan ja lapsikorotuksen osuudet). Näin saatuun eläkkeen määrään lisätään tulevan ajan osuus jäljempänä esitetyllä tavalla (esim. 2 ja 3).

Edellä mainittua suhdelukua laskettaessa vakuutusaikoihin on sisällytettävä myös täysitehoisten työkyvyttömyys- ja työttömyyseläkkeiden ajat sekä työttömyysajat. Toisista ETA-maista otetaan huomioon ko. maiden ilmoittamat työttömyysajat siltä osin kuin ne olisivat oikeutaneet työttömyyslisään, jos ne olisivat olleet ansioon suhteutetun työttömyyspäivärahan aikoja. Suomesta otetaan huomioon työttömyyslisään oikeuttavia päivärahopäiviä vastaavat ajat.

Jos henkilön viimeiseen työsuhteeseen liittyy tulevan ajan oikeus Suomen kansallisen lainsäädännön mukaista

Lakiosasto ja
Suunnittelu- ja laskentaosasto

16.12.1992

eläkettä laskettaessa, tähän samaan palvelussuhteeseen liitetään tulevan ajan oikeus myös teoreettista eläkettä ja sen perusteella määräytyvää pro rata-eläkettä laskettaessa.

Jos sitä vastoin Suomen kansallisen lainsäädännön mukaan tulisi myönnettäväksi vain vapaakirjaeläkkeet, mutta ETA-sopimuksen soveltaminen tuo tulevan ajan teoreettiseen eläkkeeseen, katsotaan tulevan ajan liittyvän siihen palvelussuhteeseen, johon se olisi liitetty, jos henkilö olisi tullut työkyvyttömäksi viimeisen Suomen eläkelainsäädännön piiriin kuuluvan palvelussuhteen päättyessä. Palkkana tulevan ajan osalta käytetään ko. viimeisen palvelussuhteen eläkepalkkaa.

Kun lapseneläke tulee myönnettäväksi teoreettisen eläkkeen suuruisena, katsotaan toisen ETA-maan vakuutuskausiin perustuva eläkkeen osa sen eläkelain mukaiseksi, mihin tuleva aika on liitetty. Jos tulevaa aikaa ei tulla otettavaksi huomioon, on kyseinen eläkkeen osa sen eläkelain mukaista eläkettä, jonka mukaan edunjättäjä on viimeksi ollut Suomessa vakuutettuna.

Jos henkilö tulee työkyvyttömäksi sen jälkeen, kun Suomen eläkelakien mukaiseen viimeiseen palvelussuhteeseen ei enää liity tulevan ajan oikeutta, tuleva aika luetaan edellä tarkoitettua teoreettista eläkettä laskettaessa eläkkeeseen oikeuttavaksi vain silloin, kun henkilö on työkyvyttömäksi tullessaan ETA-palvelussuhteessa.

Esimerkki 2

Oletetaan, että henkilö on ollut Suomessa sekä valtion palvelussuhteessa että TEL-työsuhteissa ja muuttaa sen jälkeen toiseen ETA-maahan työhön, jossa hän tulee työkyvyttömäksi.

TEL1	VEL	TEL2	ETA	tuleva aika
-----	*-----*	*-----*	*-----*	*-----*
4 v	10 v	6 v	5 v	TKV 8 v 65

Eläkepalkat ja vapaakirjat ovat olleet seuraavat:

TEL1	8 000 mk/kk	TEL1-vpk	480 mk/kk
TEL2	10 000 mk/kk	TEL2-vpk	900 mk/kk
VEL	8 000 mk/kk	VEL-vpk	1 600 mk/kk

TEL-vapaakirjat yhteensä 1 380 mk/kk

VEL-vapaakirjat yhteensä 1 600 mk/kk

Lakiosasto ja
Suunnittelu- ja laskentaosasto

16.12.1992

Teoreettinen eläke:

$$25/20 \times (480 + 900 + 1\ 600) + 0,015 \times 8 \times 10\ 000 = \\ 3\ 725 + 1\ 200 = 4\ 925 \text{ mk/kk}$$

Teoreettista eläkettä laskettaessa on huomioon otettava myös mahdolliset työttömyyslisät ja lapsikorotukset. Ne on laskettava mukaan lakikohtaiset säännökset huomioon ottaen vapaakirjoihin ja tulevan ajan osuuteen. Muiden ETA-maiden työttömyysajat eivät vaikuta työttömyyslisiin, vaan ne otetaan mukaan teoreettisen eläkkeen palvelusajaksi aivan samoin kuin työsuhdeajat ja vaikuttavat siten y.o. suhdelukuun. Suhdelukuun vaikuttavat myös työttömyyslisiin oikeuttavien päivärahopäivien määrä, sillä ne on otettava vastaavasti palvelusaikana mukaan Suomen osalta.

Suomen työeläkejärjestelmistä yhteensä muodostuva pro rata-eläke saadaan siten, että teoreettinen eläke kerrotaan edellä mainitun suhdeluvun käänteisluvulla eli Suomen eläkelakien mukaisen todellisen palvelusajan ja teoreettisen eläkkeen perusteena olevan todellisen palvelusajan suhteella.

TEL + VEL-pro rata-eläke:

$$20/25 \times 4925 = 3\ 940 \text{ mk/kk}$$

Näin saatu pro rata-eläke on itse asiassa ansaittujen eläkkeiden summa lisättynä pro rata-suhteen mukaisella osuudella tulevan ajan eläkeoikeudesta (lisättynä työttömyyslisillä ja lapsikorotuksilla). Näin ollen eläkkeen eri lakien osat saadaan suoraan laskettua ansaittujen eläkkeiden eli vapaakirjojen avulla, lisäämällä tulevan ajan pro rata-osuus viimeisen lain mukaiseen eläkkeeseen.

TEL-pro rata-eläke:

$$480 + 900 + 20/25 \times 1\ 200 = 480 + 900 + 960 = \\ 2\ 340 \text{ mk/kk}$$

VEL-pro rata-eläke:

$$1\ 600 \text{ mk/kk}$$

Tämä tekniikka johtaa yleensä siihen, että asetuksen perusteella Suomesta on maksettava karttuneet vapaakirjat + viimeisestä eläkejärjestelmästä tulevan ajan osuus (yhteensovituksen ja ETA-rajoituksen, vaikuttaessa eläke voi olla pienempi, ks. kohta 4.5.1). Tulevan ajan osuus on täysimääräinen, jos henkilöllä jo Suomen lainsäädän-

Lakiosasto ja
Suunnittelu- ja laskentaosasto

16.12.1992

nön perusteella on tulevan ajan oikeus. Muuten tulevan ajan osuus määräytyy ns. pro rata-suhteen mukaisesti.

Kansallisen lainsäädännön mukaiset eläkkeet yhteensä:

TEL + VEL = 480 + 900 + 1 600 = 2 980 mk/kk

Koska pro rata-eläke on suurempi kuin kansallisen lainsäädännön mukaisesti laskettu eläke, myönnetään työeläke tässä tapauksessa pro rata-eläkkeen suuruisena.

Esimerkki 3

Oletetaan, että henkilöllä on muuten samat työskentelyjaksot kuin esimerkissä 2, mutta TEL2-jakso on ETA-jakson jälkeen.

TEL1	VEL	ETA	TEL2	tul.aika
-----	*-----*	*-----*	*-----*	*-----*
4 v	10 v	5 v	6 v TKV	8v 65

Eläkepalkat ja vapaakirjat ovat olleet seuraavat:

TEL1	8 000 mk/kk	TEL1-vpk	480 mk/kk
TEL2	10 000 mk/kk	TEL2-vpk	900 mk/kk
VEL	8 000 mk/kk	VEL-vpk	1 600 mk/kk

TEL-vapaakirjat yhteensä 1 380 mk/kk
VEL-vapaakirjat yhteensä 1 600 mk/kk

Tehty järjestyksen muutos ei vaikuta teoreettisen eläkkeen ja pro rata-eläkkeen määriin, joten ne ovat esimerkissä 2 lasketun mukaisesti:

TEL + VEL-pro rata-eläke = $20/25 \times 4\ 925 =$
3 940 mk/kk

TEL-pro rata-eläke = $480 + 900 + 20/25 \times 1\ 200 =$
 $480 + 900 + 960 = 2\ 340$ mk/kk

VEL-pro rata-eläke = 1 600 mk/kk

Kansallisen lainsäädännön mukainen eläke on tässä tapauksessa:

TEL + VEL = $480 + 900 + 1\ 600 + 0,015 \times 8 \times 10\ 000 =$
4 180 mk/kk

Koska kansallisen lainsäädännön mukaiset eläkkeet yhteensä ovat suuremmat kuin pro rata-eläke yhteensä, myönnetään Suomen työeläkkeet tässä tapauksessa kansallisen lainsäädännön mukaisina. Tällöin

Lakiosasto ja
Suunnittelu- ja laskentaosasto

16.12.1992

TEL-eläke = 480 + 900 + 1 200 mk/kk = 2 580 mk/kk
VEL-eläke = 1 600 mk/kk

Jos kahden ETA-maan eläkkeeseen liittyy oman maan lainsäädännön mukaan tulevan ajan oikeus, otettaneen tuleva aika huomioon kyseisten maiden vakuutuskausien suhteessa. Asetuksen mukaan on myös mahdollista sopia maiden kesken siitä, miten menetellään tulevan ajan päällekkäisyystilanteessa. Uudessa pohjoismaisessa sosiaaliturvasopimuksessa on jo tulevan ajan yhteensovittamista koskeva määräys.

4.5. Yhteensovituksen huomioonottaminen ETA-säännöksiä sovellettaessa

4.5.1. ETA-säännöksiä soveltaen laskettu kansallisen lainsäädännön mukainen eläke

Ennen 1.1.1993 sovellettavat säännökset

EY-maissa on 1.6.1992 tullut voimaan uudet säännökset yhteensovituksen osalta. ETA-sopimus on kuitenkin hyväksytty ennen 1.6.1992 voimassa olleiden säännösten pohjalta. Näin ollen Suomen työeläkkeiden osalta on 1.1.1993 alkaen sovellettava ko. aikaisempia säännöksiä. Uusien säännösten soveltamiseen siirrytään sen jälkeen kun kyseiset muutokset on sisällytetty myös ETA-sopimukseen. Tästä annetaan eläkelaitoksille tieto erikseen.

Ennen 1.6.1992 voimassa olleet EY-säännökset estävät varsinaisen yhteensovituksen toisen EY-maan eläkkeen kanssa. Tällöin EY-säännökset kuitenkin rajoittavat eri EY-maista yhteensä maksettavia työeläkkeitä niin, ettei yhteismäärä ole ylittänyt sitä korkeinta teoreettisen eläkkeen määrää, mikä ko. vakuutetun teoreettiseksi eläkkeeksi on eri maissa saatu (ETA-rajoitus). Tarvittaessa voidaan rajoittaa kansallisen lainsäädännön mukaan myönnettyjä eläkkeitä. Pro rata-eläkettä ei voida pienentää. Sanottu rajoitus voi pienentää kansallisen lainsäädännön mukaista eläkettä silloin, jos siihen liittyy täysimääräinen tulevan ajan oikeus ja samanaikaisesti toisesta maasta tulee myönnettäväksi täysi tai pro rata-suhteen mukainen osittainen tulevan ajan eläke. Tosin nämä kollisiotilanteet on mahdollista estää kahden maan välisellä sopimuksella.

Uudet säännökset

Uusien, 1.6.1992 EY-maissa voimaantulleiden säännösten mukaan, toisen EY-maan eläke voidaan yhteensovittaa EY-säännöksiä soveltaen lasketun kansallisen lainsäädännön mukaisen eläkkeen kanssa, jos se on eri lajin etuus (esim. SOLITA-eläke) tai jos molempien maiden työeläkkeeseen sisältyy tulevan ajan oikeus.

Lakiosasto ja
Suunnittelu- ja laskentaosasto

16.12.1992

Jotta ulkomainen eläke voidaan ottaa huomioon yhteensovituksessa, siitä on oltava säännökset kansallisessa lainsäädännössä. Suomen lainsäädännössä yhteensovitus-säännökset ovat olemassa.

SOLITA-eläkettäköän ei voida yhteensovittaa aina täysimääräisenä. Jos toinen ETA-maa ei ota SOLITA-eläkettä yhteensovituksessa huomioon, Suomen työeläkkeissä se voidaan ottaa huomioon täysimääräisenä (sekä Suomesta että muista maista saatavat SOLITA-eläkkeet). Jos SOLITA-eläke yhteensovitetaan työeläkkeen kanssa kahdessa tai useammassa ETA-maassa, on SOLITA-eläkkeestä johtuva yhteensovitusrajan ylite kansallisen lainsäädännön mukaisesti laskettavaa eläkettä yhteensovitettaessa jaettava näiden ETA-maiden lukumäärällä (näin SOLITA-vähennys jakautuu ko. maiden kesken). Näin menetellään, vaikka toisesta ETA-maasta tulisi myönnettäväksi pro rata-eläke.

Edellä mainittujen uusien EY-säännösten perusteella toisen ETA-maan työeläke voidaan ottaa yhteensovituksessa huomioon vain, jos sekä oman maan että toisen ETA-maan työeläkkeessä on otettu huomioon myös tuleva aika kansallisen lainsäädännön mukaan. Tällöin kuitenkin yhteensovituksessa voidaan ottaa huomioon toisen ETA-maan eläke vain siltä osin kun sitä on kertynyt tulevalta ajalta. Säännökset eivät määrittele sitä, missä suhteessa eri ETA-maat voivat yhteensovituksessa ottaa huomioon tulevan ajan päällekkäisyyden. Suomen osalta menetellään niin, että yhteensovitusrajan ylittävä osa jaetaan ETA-maiden todellisten vakuutuskausien suhteessa.

4.5.2. Teoreettinen eläke, pro rata-eläke

Pro rata-eläkkeen perusteena oleva teoreettinen eläke on laskettava kansallista lainsäädäntöä soveltaen, johon osana kuuluu myös se, ettei teoreettinen eläke voi ylittää yhteensovitusrajaa. Pelkissä työeläketilanteissa (ei SOLITA-eläkkeitä) ei teoreettista eläkettä laskettaessa muuta yhteensovitusta saa tehdä.

SOLITA-tapauksissa teoreettisesta eläkkeestä vähennetään määrä, jolla teoreettisen eläkkeen ja SOLITA-eläkkeen yhteismäärä ylittää yhteensovitusrajan. Myös toisesta ETA-maasta maksettava SOLITA-eläke voidaan ottaa huomioon. Jäljelle jäävä teoreettinen eläke jaetaan pro rata-suhteessa.

Jos yhteensovitusraja rajoittaa teoreettista eläkettä, vähennys tehdään ensisijaisesti teoreettisen eläkkeen tulevan ajan osuuteen ja vasta toissijaisesti vapaakirjaosuuksiin. Tavoitteena on, että eri lakien mukaiset vapaakirjat säilyvät muuttumattomina.

Lakiosasto ja
Suunnittelu- ja laskentaosasto

16.12.1992

Pro rata-eläkettä ei EY-asetuksen mukaan yhteensoviteta. Pro rata-osuuden laskeminen on jo yhteensovitukseen verrattava toimenpide.

4.6. Eläkesovituksen tekeminen leskeneläkkeeseen

ETA-sopimuksen voimaansaattamisen yhteydessä on tarkoitus tarkentaa Suomen työeläkelakien eläkesovitusta koskevia säännöksiä niin, että eläkesovituksessa voidaan ottaa huomioon paitsi muista valtioista maksettavat eläkkeet ja karttuneet eläkeoikeudet myös lesken ansiotulot muista maista (TEL 8 c §). Näin muussa maassa ansiotuloa saava leski tulisi samaan asemaan kuin Suomessa ansiotuloa saava leski.

Jos edunjättäjä on työskennellyt Suomen lisäksi muissa ETA-maissa, on myös perhe-eläke laskettava kahdella tavalla: ETA-sopimuksen ja kansallisen lainsäädännön mukaan. Näistä suurempi eläke tulee myönnettäväksi. Jos perhe-eläkkeeseen oikeutetut lapset asuvat muussa ETA-maassa kuin Suomessa, lasketaan ja myönnetään Suomesta vain leskeneläke.

4.7. Lesken- ja lapseneläkkeen laskeminen

Leskeneläke lasketaan kahdella tavalla 1) ETA-sopimusta soveltaen kansallisen lainsäädännön mukaisesti ja 2) pro rata-eläkkeenä. Näistä myönnetään suurempi.

Jos edunjättäjän jälkeen leskellä ja lapsella (lapsilla) on Suomen lainsäädännön mukainen perhe-eläkeoikeus, leskeneläkkeen laskemisen kannalta ei ole merkitystä sillä, mistä ETA-maasta lapsi (lapset) tulee saamaan eläkkeen. Eläkesovitus tehdään, kun edunjättäjän ja lesken kanssa samassa taloudessa asunut nuorin lapsi täyttää 18 vuotta riippumatta siitä, mistä ETA-maasta lapseneläke maksetaan.

1) Kansallisen lainsäädännön mukainen leskeneläkkeen laskeminen:

Eläke lasketaan kokonaisuudessaan siten, ettei ETA-säännöksiä sovelleta (paitsi yhteensovitusta rajoittavia säännöksiä).

- Eläke lasketaan vain edunjättäjän Suomen vakuutusjaksojen perusteella.

- Edunjättäjän eläke eläkesovitusperusteen määrittämiseksi lasketaan edunjättäjän Suomen vakuutuskausien perusteella ja saatuun eläkkeeseen lisätään ulkomailta saatu eläke tai sieltä ilmoitettu laskennallinen eläke (tai siitä tehty arvio).

Lakiosasto ja
Suunnittelu- ja laskentaosasto

16.12.1992

- Lesken oma eläkeoikeus eläkesovitusvähennystä varten lasketaan lesken Suomen vakuutusjaksojen perusteella ja siihen lisätään ulkomailta saatu eläke tai ilmoitettu laskennallinen eläke (tai siitä tehty arvio).

2) Leskeneläkkeen pro rata-osuuden laskeminen:

Lasketaan edunjättäjän teoreettinen eläke ja sen avulla teoreettinen leskeneläke.

- Edunjättäjän eläke eläkesovitusperustetta varten lasketaan Suomen osalta pro rata-eläkkeenä ja siihen lisätään ulkomailta saatu eläke tai sieltä ilmoitettu laskennallinen eläke (tai siitä tehty arvio).

- Lesken oma eläke lasketaan Suomen osalta kahdella tavalla 1) kansallista lainsäädäntöä soveltaen ja 2) pro rata-eläkkeenä. Eläkesovitusvähennyksen pohjaksi otetaan Suomen osalta näistä suurempi ja siihen lisätään ulkomailta saatu eläke tai ilmoitettu laskennallinen eläke (tai siitä tehty arvio).

- Eläkesovitusvähennys tehdään teoreettiseen leskeneläkkeeseen. Sen jälkeen lasketaan leskeneläkkeen pro rata-osuus.

Esimerkki 4a

Leskeneläkkeen laskeminen, kun Suomen lainsäädännön mukaan edunsaajina ei ole lapsia.

a) Edunjättäjän työsuhteet:

TEL 20 v	ETA 12 v	tuleva aika 10 v
-----		
eläketapahtuma vuonna 1991		

TEL-vpk	2 400 mk/kk
Eläkepalkka	8 000 mk/kk
ETA-maan ilmoittama edunjättäjän eläke	4 500 mk/kk

b) Lesken työsuhteet:

TEL 10 v	ETA 10 v.	tuleva aika 13 v

TEL-vpk	1 350 mk/kk
Eläkepalkka	9 000 mk/kk

Esimerkissä toisesta ETA-maasta ei ole saatu lesken laskennallista oman eläkkeen määrää. Eläkesovituksessa käy-

Lakiosasto ja
Suunnittelu- ja laskentaosasto

16.12.1992

tetään Suomen lakien mukaan laskettua eläkkeen määrää, joka on laskettu ETA-maan ansioiden perusteella = 10 000 mk/kk.

Lesken laskennallinen eläke toisesta ETA-maasta =

$23 \times 1,5 \% \times 10\,000 = 3\,450$ mk/kk (oletettu, että toisesta ETA-maasta on tulevan ajan oikeus).

Kansallisen lainsäädännön mukainen leskeneläke:

Eläkesovittamaton leskeneläke:

$6/12 \times 2\,400 = 1\,200$ mk/kk

Edunjättäjän eläke:

Ulkomailla laskettu edunjättäjän eläke on otettava eläkesovitusperustetta määrättäessä huomioon.

TEL-vpk = 2 400 mk/kk

Toisesta ETA-maasta ilmoitettu edunjättäjän eläke = 4 500 mk/kk

Edunjättäjän eläke yhteensä = 6 900 mk/kk, jonka perusteella eläkesovitusperuste määrätään.

Lesken oma eläke = $1\,350 + 3\,450 = 4\,800$ mk/kk

Ylite = $4\,800 - 3834,29$ mk/kk = 965,71 mk/kk

Eläkesovitusvähennys = $1/2 \times 965,71 = 482,86$ mk/kk

Kansallisen lain mukainen leskeneläke:

$1200 - 482,86$ mk/kk = 717,14 mk/kk

ETA-sopimuksen mukainen leskeneläkkeen pro rata-osuus:

Perhe-eläkkeen pro rata-osuuden perusteeksi lasketaan ensin edunjättäjän teoreettinen eläke ottamalla huomioon ETA-maissa tapahtunut työskentely. Teoreettinen eläkesovittamaton leskeneläke saadaan näin lasketusta eläkkeestä lasten lukumäärästä riippuvana osuutena.

Edunjättäjän teoreettinen eläke:

$32/20 \times 2\,400 + 0,015 \times 10 \times 8\,000$ mk/kk = 5 040 mk/kk

Teoreettinen eläkesovittamaton leskeneläke:

$1/2 \times 5\,040 = 2\,520$ mk/kk

Lakiosasto ja
Suunnittelu- ja laskentaosasto

16.12.1992

Yhteensovitusraja:

$$2\ 520/5\ 040 \times 60\ \% \times 8\ 000 = 2\ 400\ \text{mk/kk}$$

Yhteensovitusrajaan rajattu eläkesovittamaton teoreettinen leskeneläke on 2 400 mk/kk.

Eläkesovitusta varten on laskettava lesken oma työeläke ottamalla huomioon lesken työskentely ETA-maissa. Suomesta saatava eläke on laskettava kahdella tavalla 1) ETA-säännöksiä soveltaen kansallisen lainsäädännön mukaisesti ja 2) pro rata-eläkkeenä. Näistä suurempi otetaan Suomen osalta laskennalliseksi lesken omaksi eläkkeeksi. Tähän lisätään ulkomailta tuleva eläkeoikeus.

Lesken oma eläke:

Koska nyt on sovellettava ETA-säännöksiä, on lesken oma eläke laskettava kahdella tavalla, kansallisen lainsäädännön mukaan ja pro rata-eläkkeenä. Näistä suurempi on Suomesta huomioon otettava lesken oma eläke. Tähän lisätään ulkomailta tuleva eläkeoikeus.

Kansallisen lainsäädännön mukainen lesken oma työeläke
TEL-työsuhteesta = 1 350 mk/kk

Lesken teorettinen eläke:

$$20/10 \times 1\ 350 + 1,5\ \% \times 13 \times 9\ 000 = 4\ 455\ \text{mk/kk}$$

Lesken oma pro rata-eläke:

$$10/20 \times 4\ 455 = 2\ 227,50\ \text{mk/kk}$$

Koska pro rata-eläke on suurempi kuin kansallisen lainsäädännön mukainen eläke, lesken oma laskennallinen eläke Suomesta on 2 227,50 mk/kk.

Lesken omat eläkkeet yhteensä:

$$2\ 227,50 + 3\ 450 = 5\ 677,50\ \text{mk/kk}$$

Eläkesovitusperuste:

Eläkesovitusperuste määrätään pääsääntöisesti Suomen pro rata-eläkkeen perusteella, johon lisätään ulkomailta tuleva eläkeoikeus. Jos ulkomaan eläkettä ei saada, edunjättäjän kokonaiseläke arvioidaan laskennallisen teoreettisen eläkkeen suuruiseksi.

Lakiosasto ja
Suunnittelu- ja laskentaosasto

16.12.1992

Edunjättäjän yhteensovitusrajaan rajattu teoreettinen eläke:

$$60/100 \times 8\,000 = 4\,800 \text{ mk/kk}$$

Edunjättäjän pro rata-osuus:

$$20/32 \times 4\,800 = 3\,000 \text{ mk/kk}$$

Toisen ETA-maan ilmoittama edunjättäjän eläke on 4 500 mk/kk.

Edunjättäjän eläkkeet yhteensä:

$3\,000 + 4\,500 = 7\,500 \text{ mk/kk}$, jonka perusteella eläkesovitusperuste määrätään.

$$\text{Ylite} = 5\,677,50 - 3\,834,29 = 1\,843,21 \text{ mk/kk}$$

$$\text{Eläkesovitusvähennys} = 1/2 \times 1\,843,21 = 921,61 \text{ mk/kk}$$

Teoreettinen eläkesovitettu leskeneläke:

$$2\,400 - 921,61 = 1\,478,39 \text{ mk/kk}$$

Leskeneläkkeen pro rata-osuus:

$$20/32 \times 1\,478,39 = 923,99 \text{ mk/kk}$$

Suomesta myönnettävä leskeneläke on 923,99 mk/kk.

Esimerkki 4b

Leskeneläkkeen laskeminen, kun edunsaajina Suomen lainsäädännön mukaan ovat leski ja lapsi.

Edunjättäjän työsuhteet:

TEL 20 v	ETA 12 v	tuleva aika 10 v
-----		
eläketapahtuma v.1991		

TEL-vpk   2 400 mk/kk

Eläkepalkka   8 000 mk/kk

Kansallisen lainsäädännön mukainen perhe-eläke:

$$\text{Leskeneläke} = 6/12 \times 2\,400 = 1\,200 \text{ mk/kk}$$

$$\text{Lapseneläke} = 4/12 \times 2\,400 = 800 \text{ mk/kk}$$

Lakiosasto ja
Suunnittelu- ja laskentaosasto

16.12.1992

ETA-sopimuksen mukainen leskeneläkkeen pro rata-osuus:

Edunjättäjän teoreettinen eläke on 5 040 mk/kk (ks. esi-
merkki 4a)

Lesken osuus = $6/12 \times 5\,040 = 2\,520$ mk/kk

Lapsen osuus = $4/12 \times 5\,040 = 1\,680$ mk/kk

Lesken- ja lapseneläke yhteensä on 4 200 mk/kk.

Yhteensovitusraja:

$4\,200/5\,040 \times 60\% \times 8\,000 - 390 - 229 = 3\,381$ mk/kk

**Yhteensovitusrajaan rajattu teoreettinen lesken- ja lap-
seneläke yhteensä on 3 381 mk/kk.**

Lesken osuus teoreettisesta eläkkeestä:

$2\,520/4\,200 \times 3\,381 = 2\,028,60$ mk/kk

Leskeneläkkeen pro rata-osuus:

$20/32 \times 2\,028,60 = 1\,267,88$ mk/kk

Suomesta myönnettävä leskeneläke on 1 267,88 mk/kk.

**4.8. Yksityisen sektorin pro rata-eläkkeen jakaminen eri lakien mu-
kaisiin osiin**

Yksityisen sektorin perusturvan mukaiset eläkkeet jakau-
tavat rahoitusvastuun osalta neljään osaan. TEL-LEL-
TaEL-MEL-eläkkeet ovat osaksi määrätyn eläkelaitoksen
vastuulla ja osaksi ko. lakien mukaista toimintaa har-
joittavien eläkelaitosten yhteisellä vastuulla (ns. ta-
sauseläkkeet). YEL-eläkkeet ovat ko. lain mukaista toi-
mintaa harjoittavien eläkelaitosten yhteisellä vastuul-
la. MYEL-eläkkeistä vastaa Mela. Näin ollen yksityisen
sektorin osalta pro rata-eläke on jaettava lakiosiin.

Koska yksityisen sektorin työeläke muodostaa yhden kiin-
teän kokonaisuuden, on yksityiseltä sektorilta lasketta-
va yksi eri lakien mukaiset osat sisältävä pro rata-elä-
ke. Sen jälkeen yksityisen sektorin pro rata-eläke ja-
etaan eri lakien mukaisiin osiin, jotka muodostuvat la-
kikohtaisista vapaakirjojen määrästä ja viimeisen eläke-
lain mukaiseen eläkkeeseen liitetystä tulevan ajan osuu-
desta.

Pro rata-eläkkeestä aiheutuva TEL-LEL-TaEL-MEL-osien
lisäys on ko. lakien mukaista toimintaa harjoittavien
eläkelaitosten yhteisellä vastuulla (MEL:ssä TEL-perus-

Lakiosasto ja
Suunnittelu- ja laskentaosasto

16.12.1992

turvaa vastaavan osan lisäys). YEL-osan lisäys on vastaavasti YEL-laitosten yhteisellä vastuulla ja MYEL-osan lisäys Melan vastuulla. Jos sosiaaliturvasopimus aiheuttaa sen että, eläke on myönnettävä pienempänä kuin kansallisen lainsäädännön mukainen eläke olisi, rajoittuu vastuu eri lakien mukaisten osuuksien perusteella maksettavan eläkkeen määrään.

Seuraavassa esimerkissä 5 oletetaan, että toisessa ETA-maassa työnteon aloittanut henkilö on Suomessa ollut ensin TEL-työsuhteessa ja sitten yrittäjänä. Henkilö on muuttanut takaisin toiseen ETA-maahan ja tulee siellä työkyvyttömäksi.

Esimerkki 5

ETA1	TEL	YEL	ETA2	tuleva aika
-----	*-----*	*-----*	*-----*	*-----*
2 v	10 v	: 5 v	3 v	TKV 8 v
		:		65
		:		
		1.1.70		

Esimerkissä todelliset palvelusajat ovat:

ETA-maat yhteensä 20 v

Suomi yhteensä 15 v

Tulevan ajan osuus on liitettävä YEL-jaksoon. Tulevaa aikaa on 8 vuotta. Aikaa YEL:n voimaantulosta eläkeiän täyttämiseen on esimerkin mukaan

$5 + 3 + 8 = 16$ vuotta.

TEL-YEL-teoreettinen eläke:

$20/15 \times (\text{TEL-vpk} + \text{YEL-vpk}) + 8/16 \times 0,38 \times \text{YEL-työtulo}$
(oletetaan, ettei yhteensovitusraja ylity)

TEL + YEL-pro rata-eläke:

$\text{TEL-vpk} + \text{YEL-vpk} + 15/20 \times 0,19 \times \text{YEL-työtulo} =$
 $\text{TEL-vpk} + \text{YEL-vpk} + 0,1425 \times \text{YEL-työtulo}$

Tässä tapauksessa pro rata-eläke on suurempi kuin kansallisen lainsäädännön mukainen eläke (vapaakirjaeläke). Näin ollen myönnettävän eläkkeen lakiosat ovat:

TEL-osa = TEL-vpk

YEL-osa = YEL-vpk + $0,1425 \times \text{YEL-työtulo}$

Lakiosasto ja
Suunnittelu- ja laskentaosasto

16.12.1992

4.9. Esimerkkejä

Esimerkki 6 (katso esim. 1)

Työntekijä on syntynyt 30.5.1938 ja hän tulee työkyvyttömäksi Saksassa työssä ollessaan 1.6.1995.

TEL-työsuhde: 1.6.1968 - 31.5.1983 = 15 v
Eläkepalkka: 10 000 mk/kk
Ansaittu eläke: 2 250 mk/kk

Saksan työsuhdeaika: 1.6.1983 - 31.5.1995 = 12 v
Tuleva aika: 1.6.1995 - 30.5.2003 = 8 v

TEL 15 v	Saksa 12 v	Tul.aika 8 v
-----		*-----*
		TKV 65 v

Henkilö on tullut työkyvyttömäksi ollessaan työsuhteessa Saksassa. Hänelle on laskettava tulevan ajan eläke. Tuleva aika liitetään 15 vuotta jatkuneeseen TEL-työsuhteeseen, koska se olisi liitetty tähän työsuhteeseen, jos henkilö olisi tullut työkyvyttömäksi tämän Suomen lain piiriin kuuluvan työsuhteen päättyessä.

Teoreettinen eläke:

$$27/15 \times 2\,250 + 8 \times 1,5\% \times 10\,000 = 4\,050 + 1\,200 = 5\,250 \text{ mk/kk}$$

Pro rata-eläke:

$$15/27 \times 5\,250 = 2\,916,67 \text{ mk/kk}$$

Työeläke myönnetään pro rata-eläkkeen suuruisena, koska se on suurempi kuin kansallisen lainsäädännön mukaisesti laskettu eläke.

Esimerkkilaskelmassa sosiaaliturvasopimus ei vaikuta Suomesta myönnettävän eläkkeen määrään.

Lakiosasto ja
Suunnittelu- ja laskentaosasto

16.12.1992

Esimerkki 7 (ns. uimissäntö)

Työntekijä on syntynyt 30.5.1936 ja hän tulee työkyvyttömäksi Saksassa työssä ollessaan 1.6.1996.

TEL-työsuhde A: 1.1.1966 - 31.12.1970 = 60 kk
Eläkepalkka: 9 000 mk/kk (ind 1682)
Ansaattu eläke: 675 mk/kk

TEL-työsuhde B: 1.1.1971 - 31.5.1971 = 5 kk
Eläkepalkka: 7 000 mk/kk (ind 1682)
Ansaattu eläke: 43,75 mk/kk

Suomen TEL-työsuhteista karttunut eläke yhteensä on 718,75 mk/kk ja työsuhdeaika yhteensä 65 kk.

Saksan työsuhdeaika: 1.6.1976 - 31.5.1996 = 240 kk
Tuleva aika: 1.6.1996 - 30.5.2001 = 60 kk

ETA-aika yhteensä on 305 kk.

TEL A	TEL B	Saksa	tuleva aika
60 kk	5 kk	240 kk	TKV 60 kk

Eläkkeeseen on laskettava tulevan ajan eläke. Tuleva aika liitetään työsuhde A:han, koska se olisi liitetty tähän työsuhteeseen ns. uimissäntö perusteella, jos henkilö olisi tullut työkyvyttömäksi tämän Suomen lain piiriin kuuluvan työsuhteen päättyessä.

Teoreettinen eläke:

$$\frac{305}{65} \times \text{Vpk} + \text{tulevan ajan eläke} =$$

$$\frac{305}{65} \times (675 + 43,75) + \frac{60}{800} \times 9\,000 = 4\,047,60 \text{ mk/kk}$$

Pro rata-eläke:

$$\frac{65}{305} \times \text{teoreettinen eläke}$$

$$\frac{65}{305} \times 4\,047,60 = 862,60 \text{ mk/kk}$$

Työeläke myönnetään pro rata-eläkkeen suuruisena, koska se on suurempi kuin kansallisen lainsäädännön mukaisesti laskettu eläke.

Lakiosasto ja
Suunnittelu- ja laskentaosasto

16.12.1992

Esimerkki 8 (työttömyysaika)

Työntekijä on syntynyt 30.5.1935 ja hän tulee työkyvyttömäksi Saksassa työssä ollessaan 1.6.1994.

TEL-työsuhte A: 1.6.1965 - 31.5.1980 = 180 kk
Eläkepalkka: 9 000 mk/kk
Ansaattu eläke: 2 025 mk/kk

Suomen työttömyysaika: 1.6.1980 - 31.5.1982 =
270 pv = 12 kk
Työttömyyslisiä: 2,7088 %

TEL-työsuhte B: 1.6.1982 - 31.5.1992 = 120 kk
Eläkepalkka: 10 000 mk/kk
Ansaattu eläke: 1 500 mk/kk

Suomen TEL-työsuhteista karttunut eläke yhteensä ilman työttömyyslisiä on 3 525 mk/kk ja työttömyyslisineen 3 620,49 mk/kk.

Saksan työsuhte: 1.6.1992 - 31.5.1994 = 24 kk
Tuleva aika: 1.6.1994 - 30.5.2000 = 72 kk

TEL A	työtön	TEL B	Saksa	tul.aika
-----	*-----*	*-----*	*-----*	*-----*
180 kk	12 kk	120 kk	24 kk	TKV 72 kk

Teoreettinen eläke:

$$\frac{336}{312} \times 3\,525 + \frac{72}{800} \times 10\,000 = 4\,696,15$$

$$\text{Työttömyyslisiä} = 2,7088 \% \times 4\,696,15 = 127,21$$

$$4\,696,15 + 127,21 = 4\,823,36 \text{ mk/kk}$$

Pro rata-eläke:

$$\frac{312}{336} \times 4\,823,36 = 4\,478,83 \text{ mk/kk}$$

Työeläke myönnetään pro rata-eläkkeen suuruisena.

Lakiosasto ja
Suunnittelu- ja laskentaosasto

16.12.1992

Esimerkki 9 (tkv-eläke, rinnakkainen vakuutusaika)

Työntekijä on syntynyt 30.5.1946 ja hän tulee työkyvyttömäksi Saksassa työssä ollessaan.

TEL-työsuhte A: 1.1.1967 - 31.5.1975 = 72 kk
Eläkepalkka: 10 000 mk/kk
Ansaittu eläke: 900 mk/kk

TEL-työsuhte B: 1.1.1973 - 31.12.1973 = 12 kk
Eläkepalkka: 6 000 mk/kk
Ansaittu eläke: 90 mk/kk

Täysit. tkv-eläke: 1.6.1975 - 31.5.1984 = 108 kk
Ansaittu eläke: 1 350 mk/kk

Suomesta huomioitava aika = 72 + 108 = 180 kk
Suomen ansaittu eläke = 900 + 90 + 1350 =
2 340 mk/kk

Yhteensovitusperuste on 16 000 mk/kk, joten yhteensovitusraja ei pienennä eläkettä.

Saksan työsuhte: 1.6.1984 - 31.12.1988 = 55 kk
tkv-aika: 1.1.1989 - 31.12.1992 = 48 kk
Saksan työsuhte: 1.1.1993 - 31.5.1997 = 53 kk

Saksasta huomioitava aika = 55 + 48 + 53 = 156 kk
Tuleva aika: 1.6.1997 - 30.5.2011 = 168 kk

TEL A	tkv-e	Saksa	tkv-e	Saksa	tul.aika
72 kk	108 kk	55 kk	48 kk	53 kk	TKV 168 kk

TEL B
-----
12 kk

Teoreettinen eläke:

$$\frac{336}{180} \times 2\,340 + \frac{168}{800} \times 10\,000 = 6\,468 \text{ mk/kk}$$

Pro rata-eläke:

$$\frac{180}{336} \times 6\,468 = 3\,465 \text{ mk/kk}$$

Työeläke myönnetään pro rata-eläkkeen suuruisena.

Lakiosasto ja
Suunnittelu- ja laskentaosasto

16.12.1992

Esimerkki 10 (LEL-eläke)

Työntekijä on syntynyt 1.1.1933 ja hän tulee työkyvyttö-
mäksi Saksassa työssä ollessaan 1.1.1993.

LEL-ansiot: 1.7.1962 - 31.12.1966
1.1.1968 - 31.12.1968
1.1.1970 - 31.12.1973
1.1.1975 - 31.12.1985

Näiltä vuosilta LEL-ansioita kahdeltatoista tilityskuu-
kaudelta/vuosi. LEL-ansiot yhteensä näiltä vuosilta
1 000 000 markkaa.

LEL-ansiot v. 1967	15 000	markkaa	(5 kk)
" v. 1969	5 000	"	(2 kk)
" v. 1974	5 000	"	(4 kk)

Näiltä vuosilta LEL-ansiot yhteensä 25 000 markkaa.

LEL-ansiot yhteensä ovat 1 025 000 markkaa.

Ansaittu eläke on 1 281,25 mk/kk
Keskipalkka on 3 934,11 mk/kk

Ansiot, keskipalkka sekä ansaittu eläke ovat samassa
indeksissä.

Suomen vakuutusaika yhteensä = 246 + 5 + 2 + 4 =
257 kk

Saksan työsuhde: 1.1.1986 - 31.12.1992 = 84 kk
Tuleva aika: 1.1.1993 - 1.1.1998 = 60 kk

ETA-aika yhteensä = 257 + 84 = 341 kk

Teoreettinen eläke:

$$\frac{341}{257} \times 1\,281,25 + \frac{60 \times 3\,934,11}{800} = 1\,995,08 \text{ mk/kk}$$
Pro rata-eläke:

$$\frac{257}{341} \times 1\,995,08 = 1\,503,62 \text{ mk/kk}$$

Työeläke myönnetään pro rata-eläkkeen suuruisena.

Lakiosasto ja
Suunnittelu- ja laskentaosasto

16.12.1992

ETA-sopimuksen mukainen leskeneläkkeen pro rata-osuus:

Edunjättäjän teoreettinen eläke:

$$\frac{30}{20} \times 2\,400 + 10 \times 1,5 \% \times 8\,000 = 4\,800 \text{ mk/kk}$$

Teoreettinen eläkesovittamaton leskeneläke:

$$\frac{6}{12} \times 4\,800 = 2\,400 \text{ mk/kk}$$

Lesken laskennallinen oma eläke = 4 500 mk/kk

Edunjättäjän pro rata-osuus:

$$\frac{20}{30} \times 4\,800 = 3\,200 \text{ mk/kk}$$

Edunjättäjän eläkkeet yhteensä =

$$3\,200 + 3\,000 = 6\,200 \text{ mk/kk}$$

$$\text{Ylite} = 4\,500 - 3\,964,78 = 535,22 \text{ mk/kk}$$

$$\text{Eläkesovitusvähennys} = 0,5 \times 535,22 = 267,61 \text{ mk/kk}$$

Teoreettinen eläkesovitettu leskeneläke:

$$2\,400 - 267,61 = 2\,132,39 \text{ mk/kk}$$

Leskeneläkkeen pro rata-osuus:

$$\frac{20}{30} \times 2\,132,39 = 1\,421,59 \text{ mk/kk}$$

Työeläke myönnetään pro rata-eläkkeen suuruisena.

Lakiosasto ja
Suunnittelu- ja laskentaosasto

16.12.1992

Esimerkki 12a (lapseneläke)

Edunjättäjä oli työskennellyt Suomessa ja toisessa ETA-maassa. Kuollessaan hän työskenteli toisessa ETA-maassa, joka on myös edunsaajana olevan lapsen asuinvaltio.

Suomessa lapseneläkkeen pääteikä on 18 vuotta ja toisessa ETA-maassa 16 vuotta.

Suomi	ETA	tuleva aika
-----	*-----*	*-----*
10 v	15 v	5 v

Suomen lainsäädännön mukainen lapseneläke on 500 mk/kk.

Lapsen asuinmaassa laskettu teoreettinen lapseneläke on 2 200 mk/kk.

Lapsen asuinmaa maksaa lapselle eläkettä 2 000 mk/kk 16 vuoden ikään saakka, joka on tämän maan lapseneläkkeen pääteikä. Koska Suomen lainsäädännön mukainen eläke on pienempi, ei Suomesta makseta eläkettä.

Lapsen täytettyä 16 vuotta, eläke lapsen asuinmaasta lakkaa. Suomesta aletaan tämän jälkeen maksaa Suomen lainsäädännön mukaista eläkettä 500 mk/kk 18 vuoden ikään saakka.

Lakiosasto ja
Suunnittelu- ja laskentaosasto

16.12.1992

Esimerkki 12 b (lapseneläke)

Edunjättäjä oli työskennellyt Suomessa ja toisessa ETA-maassa. Kuollessaan hän työskenteli toisessa ETA-maassa, joka on myös edunsaajana olevan lapsen asuinvaltio.

Suomessa lapseneläkkeen pääteikä on 18 vuotta ja toisessa ETA-maassa 16 vuotta.

Suomi	ETA
-----	*-----*
25 v	5 v

Suomen lainsäädännön mukainen lapseneläke on 2 200 mk/kk.

Lapsen asuinmaassa laskettu teoreettinen lapseneläke on 500 mk/kk (ei tulevan ajan oikeutta).

Lapsen asuinmaa maksaa eläkettä 500 mk/kk. Koska Suomen lainsäädännön mukainen lapseneläke on suurempi kuin asuinmaan maksama lapseneläke, lapselle maksetaan Suomesta eläkkeiden erotus eli 1 700 mk/kk. Näin menetellään 16 vuoden ikään saakka.

Lapsen täytettyä 16 vuotta eläke lapsen asuinmaasta lakkaa. Tämän jälkeen Suomesta aletaan maksaa Suomen lainsäädännön mukaista eläkettä 2 200 mk/kk 18 vuoden ikään saakka.

Lakiosasto ja
Suunnittelu- ja laskentaosasto

16.12.1992

Esimerkki 13 (yhteensovitus)

Henkilö on työskennellyt Suomessa ja Italiassa. Hän tulee työkyvyttömäksi Italiassa työsuhteessa ollessaan.

TEL-työsuhde: 20 v
Eläkepalkka: 10 000 mk/kk
Ansaistu eläke: 3 000 mk/kk

Italian työsuhde A: 5 v
Italian työsuhde B: 5 v
Tuleva aika: 10 v

Italia A	TEL	Italia B	tuleva aika
-----	-----*	*-----*	-----*
5 v	20 v	5 v	10 v

Kansallisen lainsäädännön mukainen eläke:

TEL-vapaakirja on 3 000 mk/kk, johon yhteensovitus ei vaikuta.

Teoreettinen eläke:

$$\frac{30}{20} \times 3\,000,00 + 10 \times 1,5\% \times 10\,000 = 6\,000 \text{ mk/kk}$$

Yhteensovitusraja:

$$60\% \times 10\,000 - 183,53 = 5\,816,47 \text{ mk/kk}$$

Yhteensovitusrajaan rajattu teoreettinen eläke on 5 816,47 mk/kk.

Pro rata-eläke:

$$\frac{20}{30} \times 5\,816,47 = 3\,877,65 \text{ mk/kk}$$

Eläke myönnetään pro rata-eläkkeen suuruisena.

Lakiosasto ja
Suunnittelu- ja laskentaosasto

16.12.1992

Kaikki seuraavat esimerkit on laskettu uuden pohjoismaisen sosiaaliturvasopimuksen alustavan tulkinnan mukaan. Tulkinta tarkistetaan vielä Suomen ja Ruotsin välisissä neuvotteluissa.

Esimerkki 14a (tuleva aika Suomesta ja Ruotsista)

Henkilö (ei lähetetty) on työskennellyt Suomessa ja Ruotsissa. Hän tulee työkyvyttömäksi Suomessa työssä ollessaan. Tuleva aika liittyy Ruotsin työsuhteeseen sekä Suomen työsuhteeseen B.

TEL-työsuhde A: 5 v 2 kk
Eläkepalkka: 5 000 mk/kk
Ansaittu eläke: 387,50 mk

TEL-työsuhde B: 10 kk
Eläkepalkka: 8 000 mk/kk
Ansaittu eläke: 100 mk/kk

Ruotsin työsuhde: 4 v

TEL A	Ruotsi	TEL B	tuleva aika
5 v 2 kk	4 v	10 kk:	20 v
		:	
		TKV	

Suomen aika: 6 v
Ruotsin aika: 4 v
Tuleva aika: 20 v
ETA-aika: 10 v

Kansallisen lainsäädännön mukainen eläke pohjoismaisen sosiaaliturvasopimus huomioon ottaen:

Koska sekä Suomen että Ruotsin eläkkeeseen liittyy tuleva aika, tuleva aika lasketaan näiden maiden aikojen suhteessa.

$$487,50 + (1,5 \% \times \frac{6}{10} \times 20 \times 8\ 000) =$$

$$487,50 + 1440 = 1\ 927,50 \text{ mk/kk}$$

ETA-sopimuksen mukainen pro rata-eläke:

Teoreettinen eläke =

$$\frac{10}{6} \times 487,50 + 1,5 \% \times 20 \times 8\ 000 = 3\ 212,50 \text{ mk/kk}$$

Pro rata-eläke =

Lakiosasto ja
Suunnittelu- ja laskentaosasto

16.12.1992

$$\frac{6}{10} \times 3\,212,50 = 1\,927,50 \text{ mk/kk}$$

Myönnettävä eläke on 1 927,50 mk/kk (esimerkkitapauksessa kansallinen eläke ja pro rata-eläke ovat yhtä suuret).

Lakiosasto ja
Suunnittelu- ja laskentaosasto

16.12.1992

Esimerkki 14b (tuleva aika Suomesta ja Ruotsista)

Tämä esimerkki poikkeaa edellisestä siinä, että työntekijä on työskennellyt Suomen ja Ruotsin lisäksi Portugalissa.

TEL A	Portugali	Ruotsi	TEL B	tuleva aika
-----	*-----*	*-----*	*-----*	*-----*
5 v 2 kk	5 v	4 v	10 kk:	20 v
			:	
			TKV	

Suomen työsuhteista ansaittu eläke on 487,50 mk/kk ja tulevan ajan eläkepalkka on 8 000 mk/kk.

Suomen aika : 6 v
 Ruotsin aika: 4 v
 Portugalin aika: 5 v
 Tuleva aika: 20 v
 ETA-aika: 15 v

Kansallisen lainsäädännön mukainen eläke pohjoismainen sosiaaliturvasopimus huomioon ottaen on sama kuin edellisessä esimerkissä eli 1 927,50 mk/kk.

ETA-sopimuksen mukainen pro rata-eläke:

Teoreettinen eläke =

$$\frac{15}{6} \times 487,50 + 1,5 \% \times 20 \times 8\,000 = 3\,618,75 \text{ mk/kk}$$

Pro rata-eläke =

$$\frac{6}{15} \times 3\,618,75 = 1\,447,50 \text{ mk/kk}$$

Eläke myönnetään kansallisen lainsäädännön mukaisena, eli eläke on 1 927,50 mk/kk.

Lakiosasto ja
Suunnittelu- ja laskentaosasto

16.12.1992

Esimerkki 15a (siirtymävaihe)

Esimerkki jo maksussa olevasta eläkkeestä, kun tuleva aika on Suomesta.

TEL A	Ruotsi	TEL B	tuleva aika
5 v	4 v	3 v	: 20 v

TKV

Koska tulevan ajan eläke on primäärisäännön mukaan myönnettävä Suomesta (Ruotsista ei tulevaa aikaa), uusi pohjoismainen sosiaaliturvasopimus ei aiheuta muutosta eläkkeen määrään.

Lakiosasto ja
Suunnittelu- ja laskentaosasto

16.12.1992

Esimerkki 15b (siirtymävaihe)

Esimerkki jo maksussa olevasta eläkkeestä, kun tuleva aika on Ruotsista.

TEL A	TEL B	Ruotsi	tuleva aika
5 v	3 v	4 v	20 v
TKV			

Suomesta myönnetty vapaakirjaeläke = 847,50 mk/kk.
Työsuhteen B eläkepalkka on 8 000 mk/kk.

Suomen aika: 8 v
Ruotsin aika: 4 v
Tuleva aika: 20 v
ETA-aika: 12 v

Eta-sopimuksen mukainen pro rata-eläke:

Teoreettinen eläke:

$$\frac{12}{8} \times 847,50 + 1,5 \% \times 20 \times 8\,000 = 3\,671,25 \text{ mk/kk}$$

Pro rata-eläke:

$$\frac{8}{12} \times 3\,671,25 = 2\,447,50 \text{ mk/kk}$$

Ruotsin eläke ei muutu. Koska eläkkeiden yhteismäärä täten korottuu (ks. kohta 7), on Suomesta maksettava eläke 2 447,50 mk/kk.

Lakiosasto ja
Suunnittelu- ja laskentaosasto

16.12.1992

Esimerkki 16a (siirtymävaihe)

Esimerkki Suomen ja Ruotsin jo maksussa olevasta eläkkeestä, kun kummastakin maasta on tulevan ajan oikeus. Vanhan pohjoismaisen sosiaaliturvasopimuksen mukaan tulevan ajan eläke on maksettu Ruotsista, koska se on ollut suurempi kuin Suomen tulevan ajan eläke.

Suomi A	Ruotsi	Suomi B	tuleva aika
10 v	15 v	1 v	5 v
TKV			

TEL-työsuhde A: 10 v
Ansaattu eläke: 1 500 mk/kk

TEL-työsuhde B: 1 v
Eläkepalkka: 10 000 mk/kk
Ansaattu eläke: 150 mk/kk
Tulevan ajan eläke: 750 mk/kk

Ruotsin työsuhde: 15 v
Eläkepalkka: 15 000 mk/kk
Ansaattu eläke: 4 500 mk/kk
Tulevan ajan eläke: 1 500 mk/kk

Vanhan sopimuksen mukaan Suomesta maksettava eläke on 1 650 mk/kk ja Ruotsista maksettava eläke 6 000 mk/kk eli yhteensä 7 650 mk/kk.

Suomen "uusi" kansallinen eläke:

$$1\,650 + (1,5\% \times \frac{11}{26} \times 5 \times 10\,000) = 1\,967,31 \text{ mk/kk}$$

ETA-sopimuksen mukainen pro rata-eläke Suomesta on myös 1 967,31 mk/kk.

Ruotsin "uusi" eläke olisi 5 365,38 mk/kk.

Eläkkeet yhteensä:

$$1\,967,31 + 5\,365,38 = 7\,332,69 \text{ mk/kk}$$

Koska "uudet" eläkkeet olisivat yhteensä 7 332,69 mk/kk, eli vähemmän kuin vanhan sopimuksen mukaan myönnettyt eläkkeet yhteensä, 7 650 mk/kk, ei Suomesta maksettavan eläkkeen määrä muutu (ks. kohta 7). Eläke Suomesta on siis 1 650 mk/kk.

Lakiosasto ja
Suunnittelu- ja laskentaosasto

16.12.1992

Esimerkki 16b (siirtymävaihe)

Esimerkki poikkeaa edellisestä siinä, että tulevan ajan eläke on myönnetty Suomesta.

Suomi A	Ruotsi	Suomi B	tuleva aika
10 v	15 v	1 v	: 5 v
			TKV

TEL-työsuhde A: 10 v
Ansaittu eläke: 1 500 mk/kk

TEL-työsuhde B: 1 v
Eläkepalkka: 15 000 mk/kk
Ansaittu eläke: 225 mk/kk
Tulevan ajan eläke: 1 125 mk/kk

Ruotsin työsuhde: 15 v
Eläkepalkka: 6 000 mk/kk
Ansaittu eläke: 1 800 mk/kk
Tulevan ajan eläke: 600 mk/kk

Vanhan sopimuksen mukaan Suomesta maksettava eläke on 2 850 mk/kk ja Ruotsista maksettava eläke 1 800 mk/kk eli yhteensä 4 650 mk/kk.

Suomen "uusi" kansallinen eläke:

$$1\,725 + (1,5\% \times \frac{11}{26} \times 5 \times 15\,000) = 2\,200,96 \text{ mk/kk}$$

ETA-sopimuksen mukainen pro rata-eläke Suomesta on myös 2 200,96 mk/kk.

Ruotsin "uusi" eläke olisi 2 146,15 mk/kk.

Eläkkeet yhteensä:

$$2\,200,96 + 2\,146,15 = 4\,347,11 \text{ mk/kk}$$

Koska "uudet" eläkkeet olisivat yhteensä 4 347,11 mk/kk, eli vähemmän kuin vanhan sopimuksen mukaan myönnettyt eläkkeet yhteensä, 4 650 mk/kk, ei Suomesta maksettavan eläkkeen määrä muutu (ks. kohta 7). Eläke Suomesta on siis 2 850 mk/kk.

Lakiosasto ja
Suunnittelu- ja laskentaosasto

16.12.1992

Esimerkki 17 (siirtymävaihe)

Esimerkki Ruotsin ja Suomen maksussa olevasta eläkkeestä, joka ETA-sopimuksen voimaantullessa korottuu.

Suomi	Ruotsi	Suomi	tuleva aika
4 v	25 v	1 v	: 10 v
			TKV

TEL-työsuhde A: 4 v
Ansaittu eläke: 660 mk/kk

TEL-työsuhde B: 1 v
Eläkepalkka: 11 000 mk/kk
Ansaittu eläke: 165 mk/kk
Tulevan ajan eläke: 1 650 mk/kk

Ruotsin työsuhde: 25 v
Eläkepalkka: 15 000 mk/kk
Ansaittu eläke: 7 500 mk/kk
Tulevan ajan eläke: 1 500 mk/kk, koska eläke on rajoitettu 60 prosenttiin.

Vanhan sopimuksen mukaan tulevan ajan eläke maksetaan vain Suomesta, joten maksettava eläke Suomesta on 2 475 mk/kk. Ruotsista maksettava eläke on 7 500 mk/kk eli yhteensä 9 975 mk/kk.

Uuden sopimuksen mukaan tulevaa aikaa otetaan kansallista eläkettä laskettaessa huomioon Suomesta $5/30 \times 10 \text{ v} = 1 \frac{2}{3} \text{ v}$ ja Ruotsista $25/30 \times 10 \text{ v} = 8 \frac{1}{3} \text{ v}$

Suomen kansallinen eläke on siten 1 100 mk/kk.

Ruotsin eläkkeeseen oikeuttava aika on 33 v 4 kk, joten eläke on "täysi" 60 prosenttia palkasta eli 9 000 mk/kk.

"Uudet" eläkkeet yhteensä = 10 100 mk/kk.

Pro rata-eläkkeet eivät kummassakaan maassa ylitä kansallisen eläkkeen määrää.

Koska "uusi" eläke 10 100 mk/kk on suurempi kuin vanhan sopimuksen mukaan myönnetty eläke 9 975 mk/kk, on Suomesta maksettava eläke 1 100 mk/kk (Suomen eläke pienee). Ks. kohta 7.

Lakiosasto ja
Suunnittelu- ja laskentaosasto

16.12.1992

5. ELÄKEPÄÄTÖS, MUUTOKSENHAKU, MUUTOKSET ELÄKKEESSÄ

5.1. Eläkkeen maksaminen väliaikaisesti

Täytäntöönpanoasetuksen 574/72 artiklan 45 mukaan on asuinmaassa välittömästi alettava maksaa väliaikaisena sellaista eläkettä, johon hakijalla on oikeus ilman muiden ETA-maiden vakuutuskausia. Hakija ei voi hakea muutosta väliaikaiseen päätökseen.

Jos eläkeoikeus syntyy useammasta maasta ilman muiden maiden vakuutuskausia, eläkettä alkaa heti maksaa se maa, joka kohdan 5.2. mukaisesti ilmoitti eläkeoikeudesta ensimmäisenä. Tarkoituksena on turvata se, että hakija saa heti eläkettä ainakin yhdestä maasta.

5.2. Eläkepäätöksen antaminen tiedoksi

Työeläkelaitos, joka alkaa maksaa eläkettä väliaikaisesti, antaa hakijalle väliaikaisen päätöksen. Käsittelevä laitos välittää tiedon eläkkeen väliaikaisesta maksamisesta edelleen muihin ETA-maihin. Siihen ei voi hakea muutosta. Työeläkelaitos ilmoittaa päätöksestä ETK:lle eläketapahtumailmoituksena normaaliin tapaan. Jos käsittelevä laitos on Kela, ETK ilmoittaa tiedon edelleen Kelalle.

Eläkelaitokset, Suomessa sekä työeläkelaitos että Kelan paikallistoimisto, alkavat maksaa lopullista eläkettä heti tehtyään lopullisen päätöksen. Tässä vaiheessa eläkelaitos voi lähettää tiedon päätöksestä eläkkeenhakijalle ilman muutoksenhakuosoitusta.

5.2.1. Hylkäävä päätös työkyvyttömyyseläkehakemukseen

Jos työkyvyttömyyseläkehakemus hylätään sillä perusteella, että hakija ei ole työkyvytön, päätös annetaan lopullisena heti, jotta hakija voi hakea siihen muutosta tarvitsematta odottaa ETA-kierrosta ja yhteenvetoa.

5.3. Muutoksenhaku

Käsittelevä laitos lähettää lopulliset päätökset sekä niistä tekemänsä yhteenvedon hakijalle lomakkeella E 211 ja muutoksenhakuohjeet lomakkeella E 212. Määräajat muutoksenhakua varten alkavat siitä, jolloin hakija saa yhteenvedon. Käsittelevän laitoksen ollessa ETK, yhteenvedossa on työeläkepäätöksen ja muiden ETA-maiden päätösten lisäksi myös Suomen kansaneläkepäätös.

Suomen työeläkelaitokset, Kelan paikallistoimisto ja ETA-maiden laitokset saavat tiedoksi ETK:n UM-jaostosta yhteenvedon ja jäljennökset muiden laitosten päätöksistä.

Lakiosasto ja
Suunnittelu- ja laskentaosasto

16.12.1992

Pohjoismaiden kesken on alustavasti pohdittu, voitaisiinko yksinkertaistaa eläkehakemusmenettelyä pohjoismaiden välillä. Kysymys on edelleen avoin.

Muutoksenhaku tulee vireille, kun se jätetään minkä tahansa ETA-maan laitokselle.

5.4. Muutokset myönnetyssä eläkkeessä

Asetuksen 51 artiklan mukaan etuus on laskettava uudelleen edellä 4 luvussa esitetyin tavoin, jos sen määräytymistapa tai laskemissääntö muuttuu tai kun tulee myöhemmin tieto muun ETA-maan myönnöstä tapauksissa, joissa eläkeoikeus on syntynyt eri aikoina. Suomen työeläkkeen osalta tämä merkitsee sitä, että kun eläke alkaa tai lakkaa tai kun tulee uusia vakuutuskausia, eläke on laskettava uudelleen ja meneteltävä edellä 4 luvussa esitetyllä tavalla. Uusia ilmoitettavia vakuutuskausia syntyy esimerkiksi, kun rajoitussäännöstä käyttäen myönnetty työkyvyttömyyseläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi tai kun tulee ilmi vakuutettavaa työskentelyä, josta ei ollut tietoa ensimmäistä eläkepäätöstä annettaessa.

Kun lapseneläkettä saava lapsi muuttaa toiseen ETA-maahan, eläke lasketaan uudelleen uuden asuinvaltion lainsäädännön mukaan, jos edunjättäjä on ollut siellä työssä. Eläke lakkautetaan entisestä asuinmaasta ja uudessa asuinvaltiossa lasketaan teoreettinen eläke muiden ETA-maiden vakuutuskaudet huomioon ottaen. Jos lapsi muuttaa ETA-maahan, jossa edunjättäjä ei ole työskennellyt, lasketaan eläke uudelleen siinä jäsenvaltiossa, jossa edunjättäjä on ollut vakuutettuna pisimmän ajan.

6. ELÄKKEEN MAKSAMINEN

6.1. Maksaminen ETA-maihin

ETA-sopimusta soveltaen myönnetty eläke maksetaan suoraan eläkkeen saajalle. Valuuttojen muuttaminen tehdään maksupäivän virallisen kurssin mukaan. Eläkkeeseen tehdään indeksitarkistukset täytenä suhteuttamatta niitä muiden jäsenvaltioiden vakuutuskausiin.

Asetuksen 1408/71 piiriin kuuluvalle henkilölle (ks. kohta 1.4) myönnetty eläke on maksettava rajoituksetta hänelle toiseen ETA-maahan (asetus 1408, artikla 10). Eläketurvakeskuksen lupaa maksamiseen ei siis tarvita (TEL:n 9 a §:n 2 momentti).

Asetus ei koske kolmansien valtioiden kansalaisia. Eläke maksetaan kuitenkin kolmannen valtion kansalaiselle sellaiseen ETA-maahan, jonka kanssa Suomella on myös kolmansien valtioiden kansalaisia koskeva sosiaaliturvasopimus, tämän sopimuksen nojalla (ks. kohta 1.1).

Lakiosasto ja
Suunnittelu- ja laskentaosasto

16.12.1992

ETA-sopimuksen tultua voimaan ei työttömyyseläkkeen maksamista sopimuksen piiriin kuuluvalle henkilölle voida keskeyttää sillä perusteella, että hän oleskelee ulkomailla, jos kysymyksessä on toinen ETA-maa.

Myös osa-aikaeläkkeen maksamista jatketaan tällaisessa tapauksessa. Edellytyksenä on, että eläkkeensaaja jatkaa osa-aikatyössä ETA-maassa ennen kuin kuusi viikkoa on kulunut siitä, kun hän lopetti työskentelynsä Suomessa ja että työ edelleen täyttää osa-aikaeläkkeen saamisen edellytykset.

Asetuksen 10. artikla estää keskeyttämisen sillä yksinomaisella perusteella, että eläkkeensaaja ei enää asu Suomessa vaan jossain muussa ETA-maassa. Eläkkeen maksu voi kaikkien eläkelajien kohdalla tietenkin tulla keskeytettäväksi siitä syystä, että muut maksamisen edellytykset eivät täyty.

6.2. Maksaminen kolmansiin maihin

Kahdenvälisistä sosiaaliturvasopimuksista, joita Suomella on ETA-maiden kanssa, jäävät voimaan myös määräykset, jotka koskevat etuuksien maksamista kolmansiin maihin. Kahdenvälisen sopimuksen perusteella eläke maksetaan ilman Eläketurvakeskuksen lupaa Saksan, Espanjan, Kreikan, Luxemburgin ja Sveitsin kansalaisille myös kolmansiin maihin.

Eläkkeen maksamisesta ulkomaille annetaan myöhemmin yleiset ohjeet erillisessä yleiskirjeessä.

6.3. Aiheettomasti maksetun eläkkeen takaisin periminen

6.3.1. Suomen työeläkelaitos on maksanut eläkettä aiheettomasti

Jos eläkettä on sitä myönnettäessä tai muutettaessa maksettu liian suurena, voidaan liikasuoritus aina periä eläkkeestä, jota toisen ETA-maan eläkelaitos on velvollinen suorittamaan vastaavalta ajalta (asetus 574/72, artiklan 111 kohta 1). Takautuvaa eläkettä koskeva vaatimus ilmoitetaan Eläketurvakeskukselle, joka välittää sen asianomaisiin maihin.

Jos liikasuoritusta ei voida periä takautuvasta eläkkeestä, on takaisinperintä maksussa jo olevasta etuudesta (eläke tai muu sosiaaliturvaetus) mahdollista vain rajoitetusti. Maksuvaatimus voidaan esittää edellyttäen, että takaisinperintä olisi mahdollista Suomen lainsäädännön mukaan. Vaatimus toisen ETA-maan laitokselle esitetään Eläketurvakeskuksen kautta. Tämä laitos vähentää liikasuorituksen maksettavasta etuudestaan oman kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti ikään kuin se olisi itse maksanut liikaa etuutta ja suorittaa vähentämänsä

Lakiosasto ja
Suunnittelu- ja laskentaosasto

16.12.1992

määrän Suomen liikaa maksaneelle laitokselle. (Artiklan 111 kohta 2.)

6.3.2. ETA-maan laitos on maksanut eläkettä tai muuta etuutta aiheettomasti

Vastaavasti toisen ETA-maan eläkelaitos voi kohdistaa takautumisvaateen siihen eläkkeeseen, jota Suomen eläkelaitos on velvollinen maksamaan takautuvasti eläkkeensaajalle. Takautuva osuus on tällöin pidätettävä ja suoritettava toisen ETA-maan laitokselle siltä osin kuin se on maksanut eläkettä liikaa.

Muissa tapauksissa, joissa eläkettä tai muuta etuutta on maksettu liikaa toisesta ETA-maasta, Suomen työeläkelaitos vähentää liikasuorituksen maksussa olevasta eläkkeestä meidän lainsäädäntöämme noudattaen ja ikään kuin se olisi itse maksanut etuutta aiheetta.

Jos eläkkeensaajalle on maksettu toisesta ETA-maasta sosiaalihuoltoetuutta samalta ajalta, jolta hänellä on oikeus eläkkeeseen Suomesta, vähennetään maksettu määrä eläkkeestä. Edellytyksenä on, että se on mahdollista Suomen lainsäädännön mukaan. (Artiklan 111 kohta 3.)

Eläketurvakeskus ilmoittaa takautumisvaatimuksesta eläkelaitokselle ja hankkii takaisinperinnässä tarvittavat tiedot.

7. VOIMAANTULOSÄÄNNÖKSET

Ennen ETA-sopimuksen voimaantuloa sosiaaliturvasopimusten nojalla myönnettyt eläkkeet tarkistetaan eläkkeensaajan hakemuksesta. Jos tarkistushakemus on jätetty vuoden 1994 loppuun mennessä, tarkistettua määrää aletaan maksaa 1.1.1993 lukien. Jos hakemus jätetään myöhemmin, uutta määrää maksetaan hakemuksentekopäivästä.

Jos Suomesta ja muista ETA-maista maksettavien eläkkeiden yhteismäärä pienenesi, hakija voi luopua hakemuksesta tai hakemus rauetetaan.

Tapausten monilukuisuuden vuoksi niitä ei voi etukäteen täsmällisesti jaotella sen mukaan, korottuuko eläke vai ei. Seuraava luettelo on ohjeellinen ja sovellettavissa vain tyyppitapauksiin. Luettelo ei välttämättä päde, jos eläkkeeseen liittyy SOLITA-etuuksia. Eri maiden eläkejärjestelmiin saattaa lisäksi liittyä erityispiirteitä, jotka johtavat siihen, että eläke ETA-laskennassa muuttuu poikkeavalla tavalla.

Oma problematiikkansa liittyy tapauksiin, joissa Suomesta maksettava työeläke uudelleenlaskennassa pienenee, vaikka eri maista maksettavien eläkkeiden yhteismäärä

Lakiosasto ja
Suunnittelu- ja laskentaosasto

16.12.1992

kasvaa. Näissä tapauksissa verrataan eri maista tulevien eläkkeiden yhteismäärää ennen ja jälkeen ETAn voimaantumalon. Jos yhteismäärä kasvaa, eläkettä korotetaan erotuksen verran. Millään maalla ei kuitenkaan ole velvollisuutta korottaa eläkettä enempää kuin se olisi kasvanut ko. maassa erikseen laskettuna.

Esimerkki 1.

Ennen voimaantumalon:

eläke Suomesta	3000 mk
eläke muusta ETA-maasta	4000 mk
Yhteensä	7000 mk

Voimaantumalon jälkeen

eläke Suomesta nousee 2000 mk	5000 mk:aan
eläke toisesta ETA-maasta laskee 2000 mk	2000 mk:aan
Yhteensä	7000 mk

Koska eläkkeiden yhteismäärä ei muuttunut, Suomen ei tarvitse korottaa eläkettä.

Esimerkki 2

Ennen voimaantumalon:

eläke Suomesta	3000 mk
eläke toisesta ETA-maasta	4000 mk
Yhteensä	7000 mk

Voimaantumalon jälkeen:

eläke Suomesta nousee 2000 mk	5000 mk:aan
eläke toisesta ETA-maasta laskee 1000 mk	3000 mk:aan
Yhteensä	8000 mk

Koska eläkkeiden yhteismäärä nousee, Suomesta maksetaan 5000 mk ja toisesta ETA-maasta 3000 mk.

Esimerkki 3

Lakiosasto ja
Suunnittelu- ja laskentaosasto

16.12.1992

Ennen voimaantuloa:

eläke Suomesta	3000 mk
eläke toisesta ETA-maasta	4000 mk
Yhteensä	7000 mk

Voimaantulon jälkeen:

eläke Suomesta nousee 2000 mk	5000 mk:aan
eläke toisesta ETA-maasta laskee 3000 mk	1000 mk:aan
Yhteensä	6000 mk

Yhteismäärä laski. Eläkkeitä ei kuitenkaan alenneta.

7.1. Tapaukset, joissa eläke korottuu

Seuraavassa on luetteloitu tapaukset, joissa eläkkeiden yhteismäärä voi kasvaa. Korotus voi tulla joko Suomesta tai toisesta maasta maksettavaan eläkkeeseen tai molempiin, Joissain tapauksissa toinen voi alentua, mutta toinen korottuu.

- a) Henkilöt, jotka ovat työskennelleet toisessa ETA-maassa, mutta eläkettä ei ole maksettu jonkin rajoituksen johdosta. Rajoitus on voinut johtua esimerkiksi odotusajasta tai eläkkeensaajan kansalaisuudesta. Suomen työeläkkeissä tällaisia rajoituksia ei juurikaan ole ollut. Kyseiset tapaukset tulevat pääosin maista, joiden kanssa Suomella ei ole ollut sosiaaliturvasopimusta.
- b) Henkilöt, joiden eläkkeeseen liittyy tuleva aika. Tähän ryhmään kuuluvat ne, joiden tuleva aika perustuu työs-kentelyyn Suomessa sekä ne, joiden tuleva aika perustuu työs-kentelyyn ulkomailla. Tähän saattaa tulla vielä täs-mennyksiä ja poikkeuksia riippuen mm. pohjoismaisen uu-den sosiaaliturvasopimuksen tulkinnasta. Tapauksissa, joissa tulevan ajan eläke on kahdesta maasta, eläkkeen korottuminen on harvinaista, muttei mahdotonta.
- c) Henkilöt, jotka ovat tulleet työkyvyttömiksi ollessaan työsuhteessa maassa, jossa tulevan ajan sääntöä ei ole. Näille henkilöille tulee Suomesta maksettavaksi pro rata-eläke, joka yleensä on korkeampi kuin pelkkä vapaa-kirjaeläke.
- d) Henkilöt, joiden eläkkeestä yhteensovituksen alentava vaikutus poistuu tai lievenee. Tällaisia tapauksia lie-nee varsin vähän.

Lakiosasto ja
Suunnittelu- ja laskentaosasto

16.12.1992

7.2. Tapaukset, joissa eläkkeiden yhteismäärä ei kohoa.

Nämä tapaukset koskevat henkilöitä, jotka eivät kuulu ryhmään 7.1.a) eikä ryhmään 7.1.d), mutta kuuluvat jompaankumpaan seuraavista ryhmistä.

- a) Vanhuuseläkkeenä alkaneet eläkkeet
- b) Varhaiseläkkeenä alkaneet, jos eläkkeessä ei ole eikä tule tulevan ajan osuutta. Nämä ovat tapauksia, joissa henkilö ei ole ollut työsuhteessa eläkkeen alkaessa.